

גליון 56
ה'תשפ"ד

פרשת
נח

גליון שז"ת

וגדל
דת

סימן רעז - רעז

שאלות שנשאלנו והשבנו בס"ד
ממה שחננו ה' בחמלתו יתברך
אורן נזרית
החונה בעיד האבות באר שבע תובב"א

תזכרון הענינים

סימן רעז.....ג
בשעת צרה לעם ישראל תפילה היא מדאורייתא לכו"ע, וגם נשים צריכות להקפיד בזה לפחות תפילה אחת ביום, ויש להנהיג להתענות ולתקוע בשופר לעורר רחמי שמים. ובדין תפילה על חולה, והחולה שהוא תלמיד חכם.

סימן רעז.....י
בענין שירחיק אדם עצמו ממקום ניסיון כדי שלא יגיע לדבר עבירה, וכמה דוגמאות שדיברו בזה רבותינו בפרט בדורנו אנו שירדה חולשה לעולם שצריך להרחיק ולעשות גדר וסייג, אף שמן הדין מותר בפרט בדבר ערווה וכיוצ"ב, דהרחק מן הכיעור והדומה לו.

קריאת חיזוק לאור המצב חלק ב.....כ

גליון שד"ת

דבר דבר

מפי

הרב אורן נזרית שליט"א

ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה
ולעילוי נשמות וכיו"ב
פרטים בטל:

0506491414

0509013000

עימוד:

שלמה. ג.

0504158840

עיצוב:

א.י.ש. אשדוד

052-7627127

למעוניינים ניתן לקבל גיליון זה וכן את הגליונות:

שיחות חיזוק; אשיחה בחוקיך; אשיחה בחוקיך בהלכה; מהמחבר במייל: toraoren@gmail.com
כמו כן ניתן להשיג ספרי המחבר סדרות הספרים: שיחות חיזוק (ה' כרכים); אשיחה בחוקיך (ה' כרכים);
קול חתן; קול שמחה; ומארז דיסקים 'שיעורי יגדיל תורה' בטל: 0506491414 , 0509013000

סימן רעו

(שו"ע אורח חיים סימן תקע"ח)

א. גודל חיוב התפילה כשעם ישראל בצרה, ב. מעלת התפילה על חולה, ג. ועל תלמיד חכם שחלה.

אמנם אף לשיטת הרמב"ם יש מצוה מיוחדת להתפלל בעת צרה, דהנה כתב הרמב"ם (פ"א מהל' תענית הל' א' - ג') וז"ל מצות עשה מה"ת לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הציבור שנא' על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות וכו' ודבר זה מדרכי התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן וכו' וזהו שיגרום להסיר הצרה מעליהם, אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי, כלומר שאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי עכ"ל. ומבואר מדברי הרמב"ם דיש דין מסוים להתפלל בעת צרה, שזהו מדרכי התשובה דמראה שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם, ואם אינו מתפלל בעת צרה הרי זה חסרון באמונה בה' דהוי כאומר שהכל מקרה.

ובגמרא (בבב"ב יב:) איתא אמר רבא בר חנינא סבא משמיה דרב: כל שאפשר לו לבקש רחמים על חבריו ואינו מבקש - נקרא חוטא. שנאמר: (שמואל א' י"ב) גם אנכי חלילה לי מחטא לה' מחדל להתפלל בעדכם.

ובביאור דברי הגמ' כתב הגאון הרב יוסף דב הלוי סלוביצי'ק זצ"ל בספר רשימות שיעורים: ולפי"ז נ"ל דמבואר בסוגיין דאף כשחבירו בצרה חשיב עת צרה וחלה עליו חובת תפלה על חבריו ואם אינו מתפלל

א. הובא בשולחן ערוך (או"ח סימן תקע"ח ס"א): כשם שהצבור מתענים ומתפללים על צרתם, כך כל יחיד מתענה ומתפלל על צרתו. כיצד, היה לו חולה או תועה במדבר, או חבוש בבית האסורים, יש להתענות ולבקש רחמים בתעניתו, ולא יתענה בשבת ומועד, חנוכה ופורים וראש חודש.

וכתב במשנ"ב (ס"ק א): שכיון שהתענית הוא מדרכי התשובה וההכנעה כל יחיד ויחיד מחוייב לחפש בדרכיו בעת צרתו ולשוב אל ד' [מגיד משנה, וכתב הפמ"ג דמשמע מלשון זה דיש עליו חיוב להתענות, וכן מצדד הב"ח ע"ש], ע"כ.

והנה בחיוב תפילה בכל יום ויום ידוע מה שנחלקו בזה רבותינו הראשונים, דעת הרמב"ם שיש מצוה מה"ת להתפלל בכל יום, וכמו שכתב (פ"א מהל' תפלה ה"א) וז"ל מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר ועבדתם את ה' אלוהיכם מפי השמועה אמרו שעבודה זו היא תפלה ונאמר ולעבדו בכל לבבכם אמרו חכמים איזו היא עבודה שבלב זו תפלה עכ"ל.

מאידך הרמב"ן בסה"מ (מ"ע ה') השיג על הרמב"ם וס"ל שאין חיוב מה"ת להתפלל בכל יום, דתפלה בכל יום היא מצוה מדרבנן, אלא א"כ הוי תפלה בעת צרה שהיא מצוה מדאורייתא. וז"ל ואם אולי יהיה מדרשם בתפלה עיקר מה"ת נמנה אותו במנינו וכו' ונאמר שהיא מצוה לעת הצרות שנאמין שהוא יתברך ויתעלה שומע תפלה והוא המציל מן הצרות בתפלה וזעקה עכ"ל.

לפרש הקרא על זה משום דאף בלא קרא ידעין זה מטעם דהוא מעיקרי האמונה והוי דרשת הספרי מלעבדו זו תפלה בהכרח על כל הימים אף שלא בעת הצורך שזהו לדידיה רק אסמכתא, או שאף שא"צ קרא מ"מ יש לפרש לעבדו על זה שיתפלל בעת צרה ויהיה ע"ז עוד עשה לבד החיוב מצד עיקרי האמונה. וכיון שמצד עיקרי האמונה יש חיוב הוא חיוב גם על בן נח להתפלל בעת צרתו ויהיה לו שכר על אמונתו בהשי"ת ותפלתו אליו כמחוייב ועושה בתפלה זו דבעת צרה. עכ"ל.

וז"ל החינוך (פרשת עקב מצוה תלג) ועובר על זה ועמד יום ולילה בלא תפלה כלל, ביטל עשה זה כדעת הרמב"ם ז"ל, ומי שצר לו ולא קרא אל ה' להושיעו, ביטל עשה זה כדעת הרמב"ן ז"ל, ועונשו גדול מאד שהוא כמסיר השגחת השם מעליו. ע"כ.

ובסמ"ק (מצווה יא) פי' אף על פי שעקר תפלות דרבנן מכל מקום יש תפלה שהיא מן התורה דכתיב (דברים ד') ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך ולמדנו כמו כן בכל התפלות שתקנו חכמים מכאן. וכתב שם בהגהה (אות א) ואומר הר' פרץ מיהו מדחשיב זה במצות עשה ש"מ תפלה מן התורה היא לעולם והכל לפי העת בעת צרה שלא תבא או שיוציאנו המקום מהצרה ואף בזמן שבית המקדש קיים שהיו ישראל שרויים על אדמתם שקטים היו מתפללין על קרבנות צבור שיתקבלו ברצון כמו שתקנו חכמים מעמדות שהיו מתענין ד' ימים בשבוע ודרשוה בספרי מדכתיב תשמרו להקריב לי במועדו, פי' במעמדו. הובא במג"א (סימן ק"ו ס"ק ב) עיי"ש.

ובס' תשובות והנהגות (כרך ד סימן קכז) הביא בעניין סדר התפילות שנהגו ישראל בשעת צרה, וז"ל מ"ע מן התורה לתקוע בשופר בעת צרה. וכן הוא המנהג בישוב הישן בארץ ישראל כשיש צרה מתפללין, ולפני אמירת י"ג

עבורו נקרא חוטא משום שמבטל מצות תפלה בעת צרה שזהו מיסודי האמונה וכדמבואר מדברי הרמב"ן והרמב"ם הנ"ל. ונראה לפי"ד דס"ל להרמב"ם דמי שאינו מתפלל בעת צרה הוי בכלל "והלכתם עמי בקרי" משום דמראה שלדעתו הכל טבע ומקרה, שאינו יכול להשתנות ע"י תפלה, וחסר לו בעיקר יסוד האמונה בהשגחת ה' יתברך - ומשום כך נקרא חוטא. ע"כ. והוסיף בהערות שיתכן נמי דעובר על איסור חמור שאינו משתתף בצרתן של ישראל, דע"ז נאמר דאין לו חלק לעוה"ב (וכדמבואר ברמב"ם פ"ג מהל' תשובה הי"א).

וכן מבואר בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סימן כה ד"ה "ופשוט שאף") וז"ל ופשוט שאף הסוברים דתפלה הוא רק מדרבנן הוא רק לענין להתפלל בכל יום אף שאין לו צורך מיוחד אבל כשיש להאדם צורך מיוחד כמו בעת צרה יודו שהוא חיוב מן התורה להתפלל. ומפורש כן ברמב"ן בסה"מ (מ"ע סימן ה') עיין שם. ומש"כ הרמב"ן שם, ומה שדרשו בספרי ולעבדו זו תפלה אסמכתא היא או לומר שמכלל העבודה שנתפלל אליו בעת הצרות, שמשמע לכאורה שמספקא לו, אין הספק שמא גם להתפלל בעת צרה הוא רק דרבנן, שזה א"א דהוא מעיקרי האמונה לבטוח בהשי"ת ולבקש מעמו שיעזרהו, וכדחזינן שנענש אסא על שלא דרש את ה' בחליו כי ברופאים בדה"י, ופי' במצודת דוד שלא דרש להתפלל אל ה', ואם היה רק מדרבנן אף בעת צרה מ"ט נענש דהא לא תיקנו אלא אנשי כנה"ג אם הוא רק דרבנן, ודוחק לומר ששלמה תיקן להתפלל בעת צרה ואנשי כנה"ג הוסיפו להתפלל בכל יום דלא הוזכר זה. וגם הא חזקיהו המלך גזו ספר רפואות כדאיתא בברכות דף י' ופרש"י שם כדי שיבקשו רחמים, ואם לא היה חיוב לבקש רחמים לא היה זה טעם שיגנוז דמה לו אם לא יבקשו רחמים כיון שאין לזה חיוב, לכן ברור שלכו"ע מחוייבין להתפלל בעת צרה מדאורייתא אף להסוברים תפלה דרבנן. וכוונת הרמב"ן בספקו הוא אם יש

חייבות כיון דהחיוב רק בציבור, ומה"ט השמיט המ"ב חיוב פרשת זכור לנשים).

ודע דלא נתבאר כמה זמן החיוב להריע, ואם הצרה נמשכת בעו"ה כמה ימים או שבועות או חדשים, אי נימא שיש חיוב בכל יום ויום לזעוק ולהריע בשופרות, ולא שמענו ד"ז. ונראה כמו בגשמים שמבואר במשנה בתענית פ"ב דבית דין גזרו על הציבור כפי האפשר להם ימים, ולפעמים שני חמישי ושני, ולפעמים בזמנים מסויימים, גם כאן כשהצרה בתוקף אזי מחייבין ב"ד לצעוק להריע ולצום יותר.

ולפ"ז אמינא דבר חדש, דהנה שיטת הרמב"ם דתפלה כל יום היא מ"ע דאורייתא ולרמב"ן רק דרבנן, אכן בעת צרה נראה דלכ"ע מצוה דאורייתא להתפלל. והנה ידוע דהרבה נשים טרודות בילדים ואינן מתפללות כלל או רק בשבתות, וצ"ל דסמכו על השיטה שהחיוב רק מדרבנן, והואיל ומעיקר הדין אדם הטרוד ולא מכיון פטור, ואפילו בא מן הדרך פטור, י"ל דהואיל ונשים טרודות בצרכי הבית ולא אפשר להן לכיון, סמכו על זה דבכה"ג אין עליהן גם החיוב דרבנן, (ולשיטות דתפילה מה"ת חייבות מה"ת לומר איזה בקשה).

ומעתה יש לדון דאי חיוב תפילה בעת צרה הוא מה"ת, הלוא בזמנינו בארץ ישראל יש לפעמים עתות צרה רח"ל, מבחוק תשכל חרב ומחדרים אימה, אזי חייבות בתפלה מה"ת לכ"ע, ותו אי אפשר להן ליפטר. ואפילו לדעת הרמב"ן שתפלה דרבנן יהיו חייבות להתפלל כל יום שבח תחלה והודאה וכלשון הרמב"ם ריש הלכות תפלה ע"ש, ועכ"פ בזמן הזה כשיש פרעות וצרות בארץ ישראל ודאי ראוי לנשים להשתדל להתפלל עכ"פ פעם אחת ביום או בשעת הדחק בלילה, שבעת צרה אי אפשר לסמוך דהחיוב מדרבנן ולא חייבו נשים הטרודות, דהרי חייבין מה"ת בכה"ג. (מיהו אפשר כמ"ש לעיל שלדין החיוב הנ"ל הוא בציבור דוקא כתקיעות וכן תפלה ואינו בנשים מיהו בספרי

מדות תוקעים תשר"ת, ואז אומרים י"ג מדות, אבל לא נתבאר מהו עיקר החיוב מה"ת.

והנה הרמב"ם ריש הלכות תעניות כתב "מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הציבור". והכוונה נראה "לזעוק" היינו בתפלה ועמו "להריע בחצוצרות" (או בשופר) להתעורר לתשובה. ותקיעה זו אין חיובה כשופר דראש השנה דהתם אינו תלוי בתפלה, ואילו מ"ע זו היא להתפלל ולתקוע, ולפי זה נראה פשוט דכשמתאספים בא"י להתפלל בעת צרה ולא תוקעין מבטלין מ"ע זו.

עוד מפורש ברמב"ם שמדרבנן יש להתענות על כל צרה על הציבור עד שירוחמו מן השמים, ואפשר שאם הצרה מסוכן כ"כ עד שצריכים לצום אזי החיוב להתפלל ולהריע, ומסתברא שאם תוקעין בעת צרה לקיים המ"ע, הלוא קי"ל מצוות צריכות כוונה וע"כ ראוי לכיון בתקיעות שמקיים בזה מצות אלקינו שצויה לתקוע בעת צרה, וגם לכיון להוציאם במצוה זו.

ומיהו המג"א (סי' תקע"ו) תמה למה לא נהגו בזה, ומבואר בדבריו דאין המנהג לתקוע, ואולם נראה דאין המנהג אלא בחו"ל אבל בא"י אדרבה ראוי לקיים את מנהג הישוב הישן בכל א"י, דכבר כתוב באחרונים דטעם המנהג בחו"ל הוא לפי דבקרא כתיב כי תבואו במלחמה בארצכם והרעותם בחצוצרות אין לנו אלא בארצכם, אבל לא בחו"ל, ונמצא א"כ דבא"י אין שום יסוד לבטל המ"ע, ומצוה להריע בשופר.

ובנשים לא נתבאר אם חייבות, ואף דלא הוי מ"ע שהזמן גרמא, ובעת צרה אף נשים חייבות להתפלל, מ"מ נראה דכיון שהחיוב הוא בציבור דוקא, ונשים לאו בחיובי ציבור כמבואר בזבחים (עח א), ע"כ אין בנשים חיוב להצטרף לציבור, (ופרשת זכור שנהגו הנשים לשמוע, התם קיבלו עליהן להחמיר כאלו חייבין, אבל מדינא אינן

אומנותו מפסיק אבל לשאר ק"ש אינו מפסיק, וכו'. ע"כ. ובתוס' (שם יא א ד"ה "כגון רבי") כתבו: והא דאמר לקמן (לג ב) כי הוי מטי זמן צלויי לביש ומכסי ומצלי ההוא מצלי היינו ק"ש.

והקשו באחרונים לפי מה שפרשו רבותינו בעלי התוס' דמיירי בק"ש, א"כ מדוע הוזקק רבי שמעון לצאת מן החול וללבוש בגדיו והלא מותר היה לו לקרוא ק"ש בעודו בתוך החול, וכשם שמותר היה לו ללמוד תורה בכהאי גוונא, ולכן פירשו שמה שאמרו בגמ' "צלויי" היינו תפילה כפשוטו, וכי תיקשי אכתי מי ניחא הרי מבואר שם בגמ' שרבי שמעון ובנו היו מכוסים בחול עד צוארן, ובכה"ג מותר לו גם להתפלל, וע"ז כתבו ליישב דאפ' הכי אינו מן הנכון להתפלל, וכמו שכתב המהרש"א (ח"א לג ב): בעידן צלויי לביש ומכסי, לאו משום שלא יהא לבו רואה את הערוה דהא מכסי בחול הוו כפרש"י אלא משום הכון לקראת אלהיך וגו' כדאמרינן בפ"ק וק"ל, ע"כ.

והשתא אי צלויי שאמרו בגמ' על רבי שמעון ובנו, מיירי בתפילה, למה היו צריכין להפסיק לפי מי שסובר שתפילה מדרבנן, הרי אמרו בגמ' שרבי שמעון וחבריו מפסיקין לק"ש ולא לתפילה.

וע"ז כתב הגאון הרב יעקב חיים סופר שליט"א (כתב עת הבאר יג' תשס"ב עמ' לא-מז) ולשונו: והשתא דאתינן להכי שאף למאן דאמר תפילה מדרבנן מ"מ תפילה בעת צרה היא דאורייתא, ואפילו היא צרה לפרט ואינה צרה כללית על הציבור כרעב ומגפה ומלחמה רח"ל, וכמשנת"ב א"כ אתי שפיר בפשיטות מדוע ר"ש ובנו התפללו במערה, שהרי אז היו בעת צרה שיצאה עליהם גזירה להריגה והיו נחבאים במערה, ואין לך עת צרה גדולה מזו, וממילא חיוב התפילה שלהם אז היה דאורייתא לכו"ע וכנ"ל ולפיכך התפללו, ע"כ. עיי"ש.

מצאתי דנראה שאפילו ביחיד כגון המקשה לילד תוקעין, ואולי הכוונה שציבור יתפללו עבודה ותוקעין, וצ"ב. עכ"ד.

ויש שכתבו ליישב לפ"ז מה ששנינו (שבת ט, ב) לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל, לא יכנס אדם למרחץ ולא לבורסקי ולא לאכול ולא לדין. ואם התחילו - אין מפסיקין. מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפלה. ופרש"י רש"י ואם התחילו - אחת מכל אלו. אין מפסיקין - אלא יגמור, ואחר כך מתפלל, ובגמרא מפרש: בדאיכא שהות לגמור קודם שיעבור הזמן. מפסיקין לקריאת שמע - דאיתא מדאורייתא. ובתלמוד (שם יא, א) איתא: ואם התחילו אין מפסיקין, מפסיקין לקריאת שמע. הא תנא ליה רישא אין מפסיקין! - סיפא אתאן לדברי תורה. דתניא: חברים שהיו עוסקין בתורה - מפסיקין לקריאת שמע, ואין מפסיקין לתפלה. אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחי וחבריו, שתורתן אומנותן. אבל כגון אנו - מפסיקין לקריאת שמע ולתפלה. ועיין פרש"י ז"ל.

וכתב רבנו המאירי (שם ט א) וז"ל: וזה שאמרו אח"כ מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה הוא מין הפסקה אחרת שהפסקה ראשונה פירושה שלא יפסיק ממלאכתו אלא יתפלל אחר מלאכתו וכגון שיש שהות ביום והפסקה זו פירושה שיעקור תפלה לגמרי מפני עסקו בתורה, ופירוש הדברים במי שעוסק בדברי תורה שמפסיק לק"ש שהוא מן התורה, ר"ל פסוק ראשון, ואין מפסיק לתפלה שאינה אלא מדברי סופרים, ולדעת האומר תפלה מן התורה ק"ש מיהא חמורה ממנה שהיא קבלת עול מלכות שמים, ומ"מ יתבאר בגמ' שלא אמרו שלא להפסיק מדברי תורה לתפלה אלא למי שתורתו אומנותו אבל מי שאין תורתו אומנותו לא כל הימנו להפסיק דברי תורה לעסקיו ושלא להפסיק לתפלה, וכן הדין ובפסוק ראשון של ק"ש אף מי שתורתו

כתב שאין לאו דלפני עור אלא כשנותנו למי שיעשה בו עבירה ודאי, אלא דרכנן אסרו אפילו סתמו, היכי שיש רגלים לדבר לחוש שיעשה בו זה עבירה, ועשו סתמו בפירושו, וכל היכא דאיכא למיתלי לקולא דלאו לעבירה בעי לה, אוקמוה רבנן אדינא והתירוהו, עכ"ל. [נויעוין בדרך אמונה (פ"ח מהלכות שמיטה ויובל בביאור הלכה ד"ה כך) מש"כ בזה לבאר את דברי הריטב"א]. ולפי זה בעניננו מאחר ואין ודאות שיאמר תהלים כנגד ערוה או בידים לא נקיות אין כאן איסור תורה, ואולי רבנן גם לא יאסרו בכה"ג כי הרי אמירת תהלים בשעה זו היא מצוה דאורייתא של תפילה בעת צרה כמבואר ברמב"ן. ולכן אולי גם רבנן לא אסרו, ובפרט דיתכן שע"י אמירת התהלים יתעורר בתשובה.

אולם עדיין יש לעיין לחזו"א שכתב שעיקר ההיתר הוא משום שלא יבא לידי שנאה ומריבה, והכא הלא אין הם מבקשים ממנו, אלא אדרבה הוא התקשר אליהם, וי"ל על פי מה שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות (שם) וז"ל: "אמר הכתוב 'ולפני עור לא תתן מכשול', ר"ל מי שסגרה עיניו התאוה ויצר הרע אל תעזור אותו להוסיף בעורונו, ותוסיף להרחיקו מן היושר, ומפני זה אסור לעזור עוברי עבירה, ולא יתקנו להם כלים אבל ראוי לקלקל להם". הרי שעיקר איסור 'לפני עור', הוא להוסיף להרחיקו מן היושר, אבל כשאדרבה המטרה הוא לקרבו, אולי אין בזה איסור 'לפני עור'.

ואפשר להוסיף את דברי האגרות משה (ח"א יו"ד סימן עב) המתיר להשכיר אולם לחתן וכלה שעדיין לא חזרו בתשובה, ואף שיש לחשוש שירקדו שם בתערוכת ושדים ירקדו שם, בכל זאת מותר, כי המשכיר לא נותן להם חתיכה דאיסורא, כי האולם הוא דבר של היתר ומה שהוא ירקוד שם הוא זה שחוטא אבל לא המשכיר, יעו"ש. וכך בעניננו התהלים הם החפצא של מצוה ומה שהוא יטה פניו

ושו"ר מה שפלפל בזה בס' חשוקי חמד (סוכה נב א): שאלה. בן תורה שכאב מאד על חיצו מות ובליסטראות הנשלחים על אחינו שבצפון ארץ ישראל בבין המצרים של שנת תשס"ו, נקט יוזמה יפה, הוא נטל ספר טלפונים של תושבי טבריה, והתקשר בטלפון לפי הסדר, וכשהשיב גבר מהעבר השני, אמר לו כולנו מתפללים יום ולילה לשלום אחינו בטבריה, אנא יאמר כעת יחד עימי פרק תהלים. וכשהשיב אין לי תהלים, ואינני יודע מה וכיצד להתפלל, אמר לו בא תאמר יחד עימי מילה במילה 'שיר המעלות ממעקים קראתיך ה', ואם אשה השיבה, היתה אשת הבן תורה אומרת לה כנ"ל. אחר אמירת התהלים היו התושבים מודים ומתרגשים לנוכח אהבת אחים זו, וכך במשך יום אחד אמרו תהלים עם למעלה ממאה משפחות, אך יחד עם היוזמה הנאה הסתפק הבן תורה אם הוא נוהג כדין, שהרי יש מקום לחשוש שהאומר תהלים לא יודע להיזהר מהלאו של 'לא יראה בך ערות דבר', נמצא שהבן תורה בא לתקן ונמצא מקלקל. כמו כן מבואר בשערי תשובה לרבינו יונה (שער ראשון אות ח) "מן החמורות... הזכרת שם שמים במקום שאינו טהור, או בידים לא נקיות", ויתכן שאותו תושב טבריה ידיו כעת אינם נקיות?

תשובה. נאמר ברמב"ם (פ"ח מהלכות שמיטה ויובל ה"א) כשם שאסור לעבוד הארץ בשביעית, כך אסור לחזק ידי ישראל שעובדין אותה. וכתב הרמב"ם בפירוש המשניות (שביעית פ"ה מ"ו) שהטעם משום לפני עור, וכך כתב רש"י במסכת ע"ז (דף טו ע"ב). והקשה החזון איש (פי"ב משביעית סק"ט) אם כן למה מותר להשאיל לחשוד דבר דאיכא למיתלי להיתר ולאיסור, וכי מותר ליתן ספק מכשול לפני עור, ותירץ שראו חז"ל שאם באנו לאסור הכל יבוא לידי שנאה ומריבה עמהם שזה ג"כ איסור, ולפעמים האיסור הזה חמור יותר מהעון שאנו באין להציל ממנו, ולכן הכריעו דבודאי אסור ובספק מותר. אולם הריטב"א בע"ז (דף טו ע"ב

לערוה, הוא זה החוטא, ולא הבן תורה הבא לזכותו במצוה דאורייתא שעלולה גם להטותו לתשובה. ולכן יפה עשה הבן תורה שקירב לבנים לאביהם שבשמים. ע"כ.

ב. ובעניין תפילה על חולה, כבר הזכרנו דברי הגמ' (ברכות יב ב) אמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב: כל שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש - נקרא חוטא. שנאמר: (שמואל א' י"ב) גם אנכי חלילה לי מחטא לה' מחדל להתפלל בעדכם. ובס' הערות הגר"ש אלישיב (שם) הק': אמאי אצטריך לקרא ללמדנו דבר זה תיפוק"ל משום "לא תעמוד על דם רעך" בחולה שיש בו סכנה, ואפי' בחולה שאין בו סכנה תיפוק ליה עכ"פ משום מצות גמילות חסד.

וכתב ליישב: והנה בפ"ח דיומא מ"ו נחלקו חכמים ור' מתיא בן חרש, שלחכמים מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבוד שלו ור' מתיא בן חרש מתיר. וע"ש בפי"ה"ש להרמב"ם שכתב, "וחכמים סוברים כי אין עוברין על המצוות אלא ברפואה בלבד ר"ל בדברים המרפאין בטבע והוא דבר אמיתי הוציאו הדעת והניסיון הקרוב לאמת. אבל להתרפאות בדברים שהם מרפאים בסגולתן אסור כי כוחם חלש אינו מצד הדעת ונסיונו רחוק" וכו'. ולפ"ז נראה שבלאו קרא הו"א שמצד ההשתדלות יש חובה רק בדברים המרפאין בדרך הטבע, והו"א שתפילה היא השתדלות בדרך סגולית ואין חובה להתפלל על החולה, ולכך קמ"ל שתפילה על החולה מי שאינו מתפלל נקרא חוטא.

וברמ"א (יו"ד סימן שלה' ס"י) כתב: י"א שמי שיש לו חולה בביתו, ילך אצל חכם שבעיר שיבקש עליו רחמים, וכן נהגו לברך חולים בבהכ"נ, לקרא להם שם חדש, כי שנוי השם קורע גזר דינו. ניהום אבלים, קודם לביקור חולים (כא' ב). ומש"כ ילך אצל חכם הוא מלשון נמוק"י (בבא בתרא נג, א ד"ה גמ') המנהג זה בצרפת מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך ויבקש פני הרב תופסי

ישיבה שיברך אותו עכ"ל. ובהארות בשו"ת יביע אומר (מהדורא חדשה ח"י או"ח סימן כט בהערה 1) כתב שתופס ישיבה כיום הוא מי שפוסק הלכות. והראני ידידי הרה"ג דוד נקי שליט"א מה שהביא מו"ר מרן הראש"ל שליט"א (ילקו"י עומר עמוד תקנה) מכתב ממרן זיע"א ערב ראש חודש ניסן תשל"ט. לכבוד ידידנו וכו' הרה"ג וכו', מה ששאלני כת"ר שליט"א לגבי ברכת חכם, הנני להשיב: כבר כתב מוהר"ן מברסלב בספרו ליקוטי מוהר"ן תנינא (תורה מא), שיש לפנות לתלמיד חכם פוסק הלכות, שמחמת שנתקבל לפוסק הלכות בדיני איסור והיתר וכיוצא, והאנשים מקבלים דעתו, כמו כן כשפוסק באיזה ענין אחר מקבלים דעתו בשמים ונעשה מופת על ידו. עי"ש. וידידי הגאון רבי אליעזר שלמה שיק (שליט"א), הראני שמוהר"ן מברסלב הניף ידו שנית בענין לימוד הפוסקים, שמי שלא עליו חשוך בנים, נושע בכוחו וזכותו. וזו לשונו בספר המידות ערך פוסק (ח"ב סימן א), שעל ידי לימוד הפוסקים עד שידע להורות הוראות, על ידי זה גורם פקידה לכמה עקרות. ע"כ. ומוכח מכל הנ"ל כוחו ומעלתו של תלמיד חכם פוסק הלכות, אשר לימודו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, שעל ידי כך כוחו גדול בשמים. ג. ב. יישר כח לכת"ר שליט"א שהואיל לשלוח לי בזמנו במתנה את הספר ליקוטי מוהר"ן. ותשואות חן לו. בכבוד רב, עובדיה יוסף. ע"כ. ועוד ראיתי שכתבו לבאר את הרמ"א (יו"ד סי' שלה ס"א) מי שיש לו חולה בביתו ילך אצל חכם שבעירו שיבקש עליו רחמים. וביאר בשו"ת בשע"ל (ח"ג סי' קסג אות א) מפני שחכם שבעירו ע"פ דין הוא רבו, וידוע דהרב עם תלמידו יש לו שייכות בשורש נשמה שלהם, ע"כ מסוגל הוא להעביר רוע הגזירה, עכ"ד. ולפי זה אם הרב השני שאינו רבו הוא מגדולי הדור, א"כ הרי יש לו ג"כ דין של רבו מובהק, כמבואר בתוס' בכ"ד, ונראה דאין זה דוקא לעניין כבודו, כיון שמבואר בכ"מ שגדול כזה ה"ה כולל כל נשמות ישראל, וא"כ אפ' שהוא עדיף

שכתב בהאי קרא ד'ואני בחלותם לבושי שק וגו' אינו מפורש שיחלה האדם על חברו, אלא שיענה אדם את עצמו בחליו של חברו, וי"ל דאסיפא דקרא סמיך דכתיב ותפילתי על חיקי תשוב דהיינו שאני מתפלל על חליתי, והוא החולי על חיקי תשוב והיינו שאחלה את עצמי עליהם. ובשו"ת חתם סופר (או"ח ס"ו קס"ו) כתב פי' שיראה כאילו גם הוא חולה ע"ש.

ואביו בעל הקהילות יעקב בקריינתא דאיגרתא (סימן סח) פרסם מכתב לרפואת הגר"ח שמואלץ זצ"ל:

'לכל בני הישיבות בכל מקום שהם ולכל בני תורה ובפרט אלו אשר בירושלים עיה"ק ה' עליהם שיח הננו פונים אליכם כאשר זה כמה שבועות שהגאון האדיר מופה"ד זקן ראשי הישיבות מוהר"ר יוסף חיים ליב שמואלעוויץ (שליט"א) נחלה וזקוק לרחמים גדולים וכאשר חז"ל אמרו בברכות י"ב על ת"ח כשצריכין לבקש רחמים עליו צריך שיחלה עצמו עליו ועל גאון הדור המרביץ תורה זקן ויושב בישיבה זה קרוב לחמישים שנה אשר במשך כל השנים היו אלפי תלמידים משומעי לקחו ועוד יותר ה' משפיע והשפעתו ה' גדולה שביחד עם שעוריו ה' אומר מידי שבוע בשבוע שיחות ביראת שמים ומוסר שמשך לבם של השומעים ועל ידי זה קירבם עוד יותר לתורה וליראה כשנחלה הוא עאכו"כ שצריכים ומחוייבים להרבות בתפלה ולבקש תחנונים מהקב"ה שישוב לאיתנו שיוכל להמשיך בעבודתו הקדושה דהישיבה היא ישיבת מיר ואל נרפה מלהתפלל כמו שמצינו אצל משה רבנו שהתפלל אפילו כמנין ואתחנן וא ל כביר לא ישיב תפלינו ובקשתינו ויקם וישלח לו רפואה שלמה וכל ישיבה וישיבה באיזה צורה שהיא רואה לסדר התפלה תעשה זאת, מאתנו המתפללים לשלומם וכו"ו לכבוד התורה.

אלעזר מנחם מן שך יעקב ישראל קניבסקי'.

מצד התפילה, (אם לא מצד שרבו אוהבו ויתפלל עליו יותר חזק), אבל אם הגדול השני הוא רק יותר גדול מרבו, אך אינו בגדר גדול הדור, א"כ לפי המבואר בשבכה"ל הנ"ל רבו שלו עדיף. ע"כ.

ג. ואם החולה הינו תלמיד חכם צריך שהתפילה תהא ביתר שאת וכמו שאמרו בגמ' (ברכות שם): אמר רבא אם תלמיד חכם הוא צריך שיחלה עצמו עליו. מאי טעמא? אילימא משום דכתיב (שמואל א', כ"ב) ואין חלה מכם עלי (ואין גולה) [וגולה] את אזני - דילמא מלך שאני? - אלא, מהכא: (תהלים ל"ה) ואני בחלותם לבושי וגו'.

ופרש"י אם זה שצריך לבקש רחמים עליו תלמיד חכם הוא צריך שיחלה עצמו עליו בצום ובתפלה.

וזה לשון החתם סופר: והענין כך דארז"ל (ע"י ברכות יב ב, לג א) המתפלל על חברו צריך שיחלה עצמו עליו שנאמר ויחל משה, ונראה לי הענין דעפ"י השכל לא יובן איך יועיל תפילת זה על חברו, כי בהקב"ה לא שייך פיתוי דברים לישא פני איש זה עבור זה, אבל הענין הואיל וכל ישראל נפש אחד נמצא גם חליו של זה כואב לזה, והוא כאילו פיו של אדם מתפלל שירפא לו מכאב אצבעו. והיינו צריך שיחלה עצמו שיראה כאילו הוא עצמו חולה עליו, ועי"ז יקובל תפילתו כאילו מתפלל על עצמו.

והמהר"ל פרש: צריך שיחלה עצמו עליו פי' התלמיד חכם שיש לו מעלה עליונה הוא מעלת השכל הנבדל צריך האדם להתגבר בתפלתו עד שיחלה עליו שבזה מסלק גופו כאשר יחלה עצמו בשביל הת"ח שיש לו מדרגה השכלית הנבדלת מן גוף לכך בשבילו צריך שיחלה עד שמסלק גופו ודבר זה מבואר.

ובשמעה תפילתי להגר"ח קניבסקי שליט"א (עמוד קלט) נשאל מה הכוונה צריך שיחלה עצמו עליו והשיב יקבל על עצמו כמו הריני כפרת משכבו א"נ צריך להתפלל עד שיהיה חולה מזה. ובערה שם כתב בשם המהרש"א שם

סימן רעז

(שלחן ערוך אבן העזר סימן כא ס"א)

צפור נדדתו. דרש רבא: מאי דכתיב (תהלים נ"א) לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי למען תצדק בדברך תזכה בשפטך. אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: גליא וידיעא קמך דאי בעיא למכפייה ליצרי - הוה כייפינא, אלא אמינא, דלא לימרו: עבדא זכי למריה.

[ופירושו (ע"פ פרש"י): אמר לפניו [לפני הקדוש ברוך הוא]: רבנו של עולם! מפני מה אומרים בתפילה: "אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב", ואין אומרים: "אלהי דוד"? אמר הקדוש ברוך הוא: הם נתנסו לפני - ועמדו בנסיון. ואתה - לא נתנסית לפני, אמר לפניו: רבנו של עולם, בחנני ונסני! שנאמר: "בחנני ה' ונסני וגו'". אמר אנסה אותך כפי שביקשת. ואעשה איתך דבר שלהם לא הודעתי שאנסה אותם, ובמה אנסה אותם, ולך אני מודיע, שאנסה אותך בדבר ערוה. מיד - "ויהי לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו וגו'", משמע ששכב ביום. אמר רב יהודה: שהפך משכבו של לילה - למשכבו של יום. שהיה משמש מיטתו ביום, כדי שיהא שבע מתשמיש, ולא יהרהר אחר אשה כל היום. ונתעלמה ממנו הלכה: אבר קטן יש באדם [הוא אבר התשמיש]. אם האדם משביעו - הרי הוא נעשה רעב. שאדרכה, מתרבה תאוותו. ואם הוא מרעיבו - הרי הוא נעשה שבע, שאינו מתאוה יותר. כתוב בהמשך המקרא: "ויתהלך [דוד] על גג בית המלך, וירא אשה רוחצת מעל הגג. והאשה טובת מראה מאד". וכך היה מעשה: בת שבע חפפה ראשה תחת כוורת, כדי שלא יראוה. אתא שטן, נדמה לו לדוד כציפור, זרק דוד אבן על הציפור, פגעה האבן בכוורת - ונשברה, ועל ידי כך נתגלתה בת שבע, וראה אותה דוד. מיד: "וישלח דוד וידרש לאשה, ויאמר:

להתרחק ממקום נסיון - "לך לך אמרינן לנזיר לחרם לא תקרב"

מובא בגמ' סנהדרין (קז א) אמר רב יהודה אמר רב: לעולם אל יביא אדם עצמו לידי נסיון, שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו לידי נסיון ונכשל. אמר לפניו: רבנו של עולם, מפני מה אומרים, אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ואין אומרים אלהי דוד? - אמר: אינהו מינסו לי, ואת לא מינסית לי, אמר לפניו: רבנו של עולם, בחנני ונסני. שנאמר (תהלים כ"ו) בחנני ה' ונסני וגו'. אמר: מינסנא לך, ועבידנא מילתא בהך, דלדידהו לא הודעתיהו ואילו אנא קא מודענא לך, דמנסינא לך בדבר ערוה. מיד (שמואל ב' י"א) ויהי לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו וגו' אמר רב יהודה: שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום, ונתעלמה ממנו הלכה: אבר קטן יש באדם, משביעו - רעב, ומרעיבו - שבע. (שמואל ב' י"א) ויתהלך על גג בית המלך וירא אשה רוחצת מעל הגג והאשה טובת מראה מאד, בת שבע הוה קא חייפא רישא תותי חלתא, אתא שטן אידמי ליה כציפרתא, פתק ביה גירא, פתקה לחלתא, איגליה וחזייה. מיד (שמואל ב' י"א) וישלח דוד וידרש לאשה ויאמר הלוא זאת בת שבע בת אליעם אשת אוריה החתי וישלח דוד מלאכים ויקחה ותבוא אליו וישכב עמה והיא מתקדשת מטמאתה ותשב אל ביתה. והיינו דכתיב (תהלים י"ז) בחנת לבי פקדת לילה צרפתי כל תמצא זמתי כל יעבר - פי. אמר: איכו זממא נפל בפומיה דמאן דסני לי, ולא אמר כי הא מילתא. דרש רבא: מאי דכתיב (תהלים י"א) למנצח לדוד בה' חסיתי איך תאמרו לנפשי נודי הרכם צפר, אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, מחול לי על אותו עון, שלא יאמרו: הר שבכם

לפי גודל האור שבאדם, וע"י מדת הנכבדות איזהו מכובד המכבד את הבריות אפשר להנצל מהחושך].

ובאמת דהעצה העיקרית היא לא להיות במקום נסיון, כמו שאנו מתפללים בכל יום ואל תביאני לידי נסיון, והשל"ה הקדוש בסידור שלו פרש שקודם אנו מבקשים שלא לבא לידי נסיון, כי אין אנו בטוחים בעצמנו, וכמו שרמזו בעלי המוסר שסמ"ך לנסיון בזיון, ועוד מוסיפים לבקש שאם בכל זאת השי"ת רוצה לנסותנו לפחות שלא נבוא לידי בזיון. והחיד"א במחזיק ברכה (סימן מ"ו ס"ק ו) פרש וז"ל: וכבר ראיתי לגורי האר"י זצ"ל שפירשו אל תביאנו לידי חטא, ס"מ. ולא לידי עבירה, לילי"ת. עכ"ד. כלומר שאם העון גרם לימסר ח"ו בידם יהא רעוא שאל תביאנו. אי נמי שיגזור לנסיון על דרך וסוג איוב וכיוצא בזה. ולהכי אמרין אל תביאנו לידי חטא ולא לידי עבירה. ולא נסיון ופירשו גורי האר"י זצ"ל ולא לידי נסיון אפי' מסטרא דקדושה. ע"כ.

ובספר תקנת השבין לרבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א (סוף אות ט) כתב וז"ל: ומכל מקום לא יבטח על עצמו בפועל ואף על פי שהרחקות לכל אחד כפי מה שהוא מכיר ביצרו ומי שבוטח בנפשו אין צריך כל כך הרחקה וכמו שכתב הריטב"א (בסוף קידושין) מהא דר' יוחנן יתיב אשערי טבילה ועוד טובי יעוין שם באורך, וכיוצא בו בתוספות בשבת (י"ג סוף ע"א ד"ה ופליגא) וכן בנדה (י"ג סוף ע"א) עיין שם, זהו בהרחקה בעלמא משום גדר וסייג ולא להביא עצמו לידי נסיון דזה אסור דאז היצר גובר, ואנו מבקשין בכל יום אל תביאנו לידי וכו' וגם זה בצדיק גמור שלא חטא מעולם ולא בבעל תשובה שכבר טעם חטא ואף על פי שנדמה לו שכבר שב בכל לבו ודאי אין לו לבטוח בעצמו כלל ע"ש.

וכתב בספר בים דרך להגר"י לוגסי שליט"א לפי המבואר שמטרת הנסיון הינו לעולם להועיל בין יכשל בו האדם בין יעמוד בו

הלוא זאת בת שבע בת אליעם אשת אוריה החתי. וישלח דוד מלאכים ויקחה, ותבוא אליו וישכב עמה, והיא מתקדשת מטמאתה [שבאותה שעה פסקה טומאתה, ולא בא עליה כשהיא נדה]. ותשב אל ביתה". והיינו דכתיב: "בחנת לבי פקדת לילה צרפתי כל תמצא זמתי כל יעבר פי". "בחנת לבי פקדת לילה" - היינו שבחנתני על מעשה לילה, אם אוכל לעמוד בנסיון. "צרפתי כל תמצא" - חשבת לצרפני, אבל לא מצאתני נקי. אמר הלואי והיה ניתן רסן בפי שונאי, [ועל עצמו היה אומר כן], ועל ידי אותו רסן לא היה יכול לומר מה שאמר, שיבחנוהו ה' וינסנו. דרש רבא: מאי דכתיב: "למנצח לדוד בה' חסיתי, איך תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור"? אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מחול לי על אותו עון, שלא יאמרו מלך שלכם צפור נדדתו [נטרד על ידי צפור]. דרש רבא: מאי דכתיב: "לך לבדך חטאתי, והרע בעיניך עשיתי, למען תצדק בדברך, תזכה בשפטך"? אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: גלוי וידוע לפניך, שאילו הייתי רוצה לכפות ולהתגבר על יצרי, הייתי כופהו. אלא אמרתי לעצמי שלא אתגבר על יצרי, שלא יאמרו עבד ניצח את אדונו בתוכחתו. שאמרתי "בחנני ה' ונסני", ועמדתי בנסיון].

ובספר עיון יעקב פרש לעולם אל יביא עצמו לידי נסיון לרבות אפילו צדיק וחסיד שלא יסמוך על עצמו.

ועיין מה שבאר ביסוד זה הגר"ח שמואלביץ זיע"א בשיחות מוסר פרשת וישב [תשלא מאמר כא] ובסוף פרשת חיי שרה (מאמר יא), שהעבודה היא לא להיות במקום נסיון, לפי שהוא מקום סכנה, ובפרשת בראשית [תשלב מאמר ב] ובפרשת ויצא [תשלג מאמר יב] הסביר שיש באדם ב' כוחות מנוגדים אור וחושך שמשמשים בערבוביא, ואין לסמוך שהחושך מתמעט ע"י ריבוי אור, אלא צריך לחוש שהוא קיים בכל מצב [ואדרבה מתגדל

ואם עבירה בא לידו יתפלל עליה בכל לבו
שלא יכשל בה, שהרי על יסורי שעה אדם
מתפלל עליהם על יסורי עולם שלהן אין סוף
ואין חקר כ"ש שיבכה ויתפלל מאד עליהם.
ואם עמד בדבר אל יחזיק טובה לעצמו לומר
כמה אני צדיק שעמדתי בדבר זה אלא יכרך
להקב"ה שלא חטא שבידו הלבבות שנאמר
(משלי כ"א א') פלגי מים לב מלך ביד ה' על כל
אשר יחפוץ יטנו ונאמר (בראשית כ' ו') ואחשך
גם אנכי אותך מחטוא לי. ע"כ

וכן אמר לי הרה"ג חיים גולדויכט זצ"ל
שמקובל הוא מרבותיו ומבעלי המוסר
שתכלית העבודה היא תמיד להגדיל את
היראה ולהקטין את הנסיון. [וראה עוד מה
שכתב במעיין המועד עשרה בטבת על הכתוב
לפתח חטאת רובץ - שאין היצר בא אא"כ
פותחים לו פתח עי"ש].

ועוד אמר הלל באבות (פרק ב משנה ד): ואל
תאמין בעצמך עד יום מותך, ובפירוש רע"ב
(שם) וז"ל: שהרי יוחנן כהן גדול שימש
בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה
צדוקי [ברכות כ"ט ע"א]: והוסיף רבינו יונה
וז"ל: הוא נדרש בין לחסידות בין לאמונה
שאע"פ שנתקנה לך רוח אמונה ונכונה לא
תהיה צדיק בעיניך. ולא תאמר כמה ימים לא
פעלתי און הכרחתי את יצרי ואני יכול עליו
ונוצח אותו כבר נשבר ואנחנו נמלטנו ולא
יכול להטותו מן הדרך הישרה והוא אויב
ואורב אליך בהמצאו אותך פעמים עוסק
במלאכתך ולא לומד ולא חושב בדברי אלהים
חיים מרקד לפניך ומדבר אל לבך להטותך
לשוט בארץ ולהלך בדרך לא עבר בה איש
טוב ולא ישב שם ואולי כי יכול יוכל ותלקח
נפשך בידו. לכן השמר לך ושמור נפשך מאד
ופחדו מעליך אל תרחק ועשית בחכמתך אם
איש חכם אתה לשום עיניך ולבך תמיד על
דרכיך עד לא יוכל להתקרב אליך כל ימי
חיך ועל זה נאמר ואל תאמן בעצמך עד יום

דאם יכשל בו יצא מתופעת "האשליה" ואם
יעמוד בו יצא מתופעת "הנחיתות" יובן היטב
מה בקשתנו אל תביאנו לידי נסיון והוא שלא
נצטרך לצאת מתופעות שליליות אלו בדרך
נסיון בפועל, אלא בדרך התבוננות ותפילתנו
שנזכה להבין בשכלנו בדרך לימוד המוסר
וההתבוננות את אותם ליקויינו באמת, ונצא
מהאשליה מבלי שנכשל בפועל, וכן נדע את
כוחותינו ונמצא אותם לעבודת ה' מצד שכלנו
ולא נצטרך בפועל לנסיון שילמדנו את כוחנו
ויכולתנו.

ובספר "ישמרו דעת" (פרשת וירא עמ' מ"ח) להגר"ד
פוברסקי זצ"ל ראיתי ביאור נוסף ב"אל
תביאנו לידי נסיון" דהיינו שאל תביאנו לידי
נסיונות גדולים ולא על הנסיונות השגורתיים
היומיומיים שהינם בלתי נמנעים ומוכרחים
לאדם שזו תכליתו לעבוד ולעמוד בנסיון
כלשון המסילת ישרים (פ"א).

וראה מש"כ ספר חסידים (סימן קעג) וז"ל: כלל
גדול ותקנה לג' יצרים (להיות בעיר אחרת רחוק משם
שאין שיירות מצויות לבא שמה משם) תקנה לראיה אל
יהא מצוי אצל נשים וירחיק הליכתו מהן
ויעצור רוחו מלראותן כשהן אצלו כי עיקר
מניח מפני הבושה להתקרב אליהן ולדבר
מאותן דברים אבל רא' שאחרים עושים
ורגילים לראות בנשים ומזה יעצור רוחו.
וכל עבירה ועבירה שתבא לידו יחשוב אם
היו גוזרים עליו שמד היה נהרג על קידוש
השם ויאמר זה הדבר קשה יותר שלא אוכל
לעמוד בו כ"ש זה הקל שלא אחטא. ועל
הרהור אשה בעת שהוא בא להרהר על אשה
בתפלה ינעוץ גודלי אצבעות רגליו בארץ
ויתלה גופו עליהן ולא יסמוך ידיו לכותל
וזה הדבר מבטל ממנו כל מיני הרהורים
ואם ישב ואינו יכול לעמוד מפני בני אדם
ינעוץ גודליו בחוזק בארץ. ועל יצר ג' אהבת
לבו ואוהב אשה ביותר ואינו חושש באשה
אחרת ולא באהבת בנים ובנות בעבור אהבת
האשה הזאת תקנתו לצאת מן המדינה ההיא

מותך ע"ש. וראה מה שהוסיף בזה משל אבות ואמרי שפר על משנה שם.

ובפנים יפות (בראשית ג, כב) פרש וז"ל: ר"ל שאל יאמין להרגיז יצ"ט על יצה"ר עד שיזכור לו יום המיתה, וזהו עד שיזכור לו יום המיתה. [וכן מובא בשיחות התחזקות שפרש אל תאמין בעצמך עד יום מותך אפילו אם הגיע לקדושת עצמות יוסף לא יאמין בעצמו].

וכדי שלא לבא לידי נסיון מצאנו בס"ד בכמה דברים שהרחיקו רז"ל שלא להתקרב לעבירה:

א. מובא במסכת שבת (יג א) עולא כי הוי אתי מבי רב הוה מנשק להו לאחוותיה אבי חדיהו, ואמרי לה אבי ידיהו. ופליגא דידיה אדידיה, דאמר עולא: אפילו שום קורבה אסור, משום לך לך אמרי נזירא סחור סחור, לכרמא לא תקרב.

ובמאירי עבודה זרה (יז א) כתב וז"ל: אע"פ שבאסור קריבה פרשה תורה לא תקרבו לגלות ערווה שהדבר מוכיח על קריבה שלא בכוונת גלוי ערווה שמותרת מ"מ צריך אדם להזהר על כל קריבה שבעולם לך לך אמרינן לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב, ע"כ.

וכתב רבינו בחיי (דברים פרק ד) וז"ל: אבל מה שתקנו רז"ל והגדרים והסייגים שלהם אין זה נקרא תוספת, כי לא באו אלא לשמור את העיקר, כמו שעושים לחרם גדר סביב כדי שישתמר החרם, וכענין שאמר: לך לך אמרינן נזירא, סחור סחור, לכרמא לא תקרב. אדרבה העובר על גדריהם ותקנותיהם עובר על לאו: (דברים יז, יא) "דלא תסור מן הדבר", וכן צותה התורה: (ויקרא יח, ל) "ושמרתם את משמרת", ואמרו רז"ל: (יבמות כא א) עשו משמרת למשמרתי.

והוסיף המהרש"א (ח"א גיטין ע א) וז"ל: לך לך אמרינן נזירא סחור סחור ולכרמא לא תקרב דהיינו שהכפל מורה תרחיק עצמך מכרמא.

ב. ובתורת חיים (ע"ז יז, ב) כתב בעניין מה שנהגו לרקוד עם הכלה (ונקרא מצווה טאנץ וז"ל: והא דמייתי ראייה מהא דאמר אינשי אמרינן לך לך לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב, לאו דאמרי ליה שלא יקרב אל תוך החרם וילך סחור סחור סביבו מבחוץ, דא"כ לכרמא לא תקרב לא אתי שפיר דהוה ליה למימר לתוך כרמא לא תלך א"נ בכרמא לא תלך, ועוד דא"כ לך לך סחור סחור תרתי למה לי, אלא משום דכל היכא דכתיב סביב מתרגמינן סחור סחור לפי שהוא מן התיבות הכפולות כמו ירקרק אדמדם, ואמרינן ליה לנזיר שילך לו מן החרם וירחק עצמו ממנו בתכלית הריחוק דאפילו סחור סחור לכרמא דהיינו סביב החרם לא יקרב דאפילו קריבה בעלמא אסור. ונראה דאסור ללכת במחול עם הכלה בשבעת ימי המשתה אפילו אינו אוחד בידה ממש אלא בהפסק מטפחת כדרך שנהגין מקצת ת"ח שבדור הזה אפילו הכי לאו שפיר עבדי, כדמשמע הכא דשום קריבה בעלמא אסור ואין לחלק בין כלה לאחרת, דליכא האידנא מאן דמצי למימר דדמיא עליה ככשורא ולא אמרו חכמים אלא כיצד מרקדין לפני הכלה ולא עם הכלה, וכחאי גוונא פסק ש"ס ברפ"ב דכתובות דאסור להסתכל בפני כלה כל שבעה כמו שאסור להסתכל באשה אחרת, ואותן בני בליעל ההולכין במחול עם נשים דעלמא עליהן אומר הכתוב יד ליד לא ינקה רע מעונשה של גיהנם, וראוי לגעור בהן וכל מי שיש בידו למחות וכו'.

וכ"כ ספר החינוך (מצוה קפח) וז"ל: וריבוי פרטי הריחוקין שהזהירו עליהן בענין זה, אבל כלל הדבר הוא שלא יעשה האדם שום דבר בעולם המביאו לידי הרהור בנשים, לא במעשה ולא בדבור ולא שום רמז לקרב דעת האשה הקלה עם דעתו, אלא באשתו לבד. ובענין זה היה מוכיח הנביא אנשי דורו באמרו להם [ירמיהו ה', ח'] איש אל אשת רעהו יצהלו, כלומר לפי דרכם שנראה כאילו אינם מתכוונים לכך ירמזו לנשי רעיהם רמיזות של ניאוף ומגביהין

אף על המותר יגדור עצמו, כמו שמצינו אחד מן החכמים שאמר הזהרו בי מפני בתי, ואע"פ שמותר לאדם להתייחד עם בתו כמו שנכתוב בעזרת השם, לפי שענין זה קשה מאד ויצר הרע חזק בו, על כן צריך כל אדם להרבות בשמירה.

ואם יחשוב האיש בפגעו באשה נאה כי גיהנם פתוח בין ריסי עיניה, ובאש תמיד תוקד כל הקרב אליה, ויחזיר כל מחשבותיו אל הדברים האלה, לא תהיה לו לפוקה. ואמרו זכרונם לברכה [ברכות ה' ע"א] שאם אין כח בידו להמית היצר ולהרחיק מחשבתו ממנה, שיקרא קריאת שמע או יעסוק בתורה, והודיעונו שעכ"פ ימות בכך, כמו שאמרו זכרונם לברכה [קידושין ל"א ע"א] שאם אבן הוא נימוח, ואם ברזל מתפוצץ, שנאמר [ירמיהו כ"ג, כ"ט] הלא כה דברי כאש וגו'. ע"כ.

ג. וכתב בתשובות הרשב"א (מיוחסות סי' קכו) וז"ל שאלה בעל המבין ברפואות, ואשתו נדה וחולה, ויש בעיר רופאים מוחזקין שמבינין כמותו או יותר, היוכל הבעל למשש בדופק שלה ביחוד ושלא ביחוד. ואפשר שבשביל ההזמנה יועיל לה יותר שהאחרים אינם יכולים לראותה תמיד, מי אמרינן כיון דנגיעה בעלמא אינה אלא משום שבות ושבות הותרה בחולה שאין בו סכנה הא נמי דכוותה, או דלמא שאני הכא דיצרו תוקפו ולך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב (שבת יג, א).

תשובה מסתברא שהוא אסור. חדא דאפשר דכל קריבה דאורייתא כדאמר פ"ק דשבת (שם) אל ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב (יחזקאל יח, ו) מקיש אשתו נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור, ופליגא דרבי פדת דאמר ר' פדת לא אסרה תורה אלא קריבה של גילוי עריות בלבד שנאמר (ויקרא

קולם בענין שישמעו אותן הנשים ויתעורר יצרן אל אהבת הנואף. ואין באפשר להגיד פרטי הענינים שידע האדם לעשות לקרב אליו דעת האשה שהוא קל, ולכן הזכירו זכרונם לברכה מהם קצת, ובשאר יזהר כל אחד ואחד לשמור עצמו לפי מה שימצא את גופו, כי השם יראה ללבב. ומכל מקום, לפי הדומה מכל מה שהזהירו זכרונם לברכה אין אדם רשאי לזוז ממוסרם הטוב, ואף על פי שהוא מוצא עצמו חשוך התאוה קצת, לא יאמר כיון שאני מוצא עצמי כן מה איכפת לי אם אסתכל בנשים כי יודע אני בעצמי שלא יתעורר יצרי בכך, שהרבה אמרו כן ונכשלו. ועל זה רמזו זכרונם לברכה באומרם כי היצר בתחילה חלש מאוד והולך ומתחזק על האדם הרבה.

ואתה בני הזהר על זה מאוד ואל יבטיחך יצרך, ואם אלף ערבים יתן לך. וזה שאתה מוצא קצת מעשים בגמרא מראים סותרים דברי אלה, כלומר שאפילו במה שאסרו זכרונם לברכה בנשים לא היו קצת מהן חוששין, אין זה סתירה כלל לדברי, דבמקום מצוה הוא דוקא שהיו מקילין קצת. כמו שמצינו ברבי יוחנן דהוה יתיב אשערי טבילה כדי שיסתכלו בו הנשים ויולידו בנים נאים כמותו, והוא לא היה מסתכל בהן חלילה, ורבי דהוה נקיט כלתה אכתפיה, למצוה הוא שהיה עושה כן כדי לשמחה, וקצת ענינים כיוצא באלו.

ועוד שהם זכרונם לברכה היו כמלאכים, שלא היה עסקם אפילו שעה קלה כי אם בתורה ובמצוות, והיתה מפורסמת כוונתם לכל העולם כשמש, ולא היו מרגישים הרגש רע בשום דבר מרוב דבקותם בתורה ובמצוות. אבל אנחנו עכשיו אין לנו לפרוץ אפילו גדר קטן בענינים אלו כלל, אלא לשמור כל ההרחקים שהודיעונו זכרונם לברכה בפרט, ובמה שלא הזכירו הם יש על כל אחד ואחד לעשות כפי מה שימצא את גופו מוכן כמו שאמרנו, שאם הוא מוצא עצמו שצריך גדר

וכ"כ בעלי הנפש (שער הפרישה סימן ב) וז"ל: ויש עתים אחרים שהם ממקרה הזמן שהוא צריך לפרוש ממנה כגון אבל בימי אבלו בין בחול בין בשבת, וכגון תשעה באב ויום הכפורים שהן אסורין בתשמיש, אלא שאין צריכין הרחקה אחרת, שהרי אמרו באל (כתובות ד ב) באמת מוזגת לו את הכוס ומצעת לו מטה ומרחצת לו פניו וידיו ורגליו, וכ"ש שהיא מותרת לאכול עמו בקערה אחת. ומשמעתא דכתובות פ' ראשון (ד ב) משמע שהיא מותרת לישן עמו במטה אחת, והדעת מכרעת שעל ידי דבר חוצץ קאמר. מיהו משום לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב, מיבעי ליה לארחוקי שלא תישן עמו במטה כלל. וכ"כ השולחן ערוך (סימן תקנ"ד סעיף יח וז"ל: יש מי שאומר שלא יישן בליל ט"ב עם אשתו במטה, ונכון הדבר משום לך לך אמרין נזירא.

ד. ובאבן העזר (סימן כא ס"א) כתב מרן הש"ע וז"ל: צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד. ואסור לקרוץ בידיו או ברגליו ולרמוז בעיניו לאחד מהעריות. ואסור לשחוק עמה, להקל ראשו כנגדה או להביט ביופיה. ואפילו להריח בבשמים שעליה אסור. ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה. ואסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה, אפי' אינם עליה, שמא יבא להרהר בה. פגע אשה בשוק, אסור להלך אחריה, אלא רץ ומסלקה לצדדין או לאחריה. ולא יעבור בפתח אשה זונה, אפילו ברחוק ארבע אמות. והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוין ליהנות ממנה, כאלו נסתכל בבית התורף (פ' ערוה) שלה. ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שעה. והמתכוין לאחד מאלו הדברים, מכין אותו מכת מרדות. ואלו הדברים אסורים גם בחייבי לאוין. ע"כ.

ה. ועיין בשו"ת יחיה דעת (ח"ב סימן ט) וז"ל: גם דעת לנכון נקל שאם הולך לבית הכנסת הרחוק דרך רחובות קריה שמצויות שם נשים

יח, (א) איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה, אלמא מאן דאסר שום קריבה מדאורייתא קאמר, ועוד דאפילו לכשתמצא לומר דקיימא לן כר' פדת וכדעולא דאמר התם אפילו שום קריבה אסור משום לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב אפילו הכי אסור דרבנן איסור הוא, דכיון שהוא חולי שאין בו סכנה לא נתיר בו איסור דרבנן, שלא כל השבותים שוין בין ביום טוב בין בשבת בין בחולי, דהרבה שבותים התירו בשבת וביום טוב לצורך מצוה בעלמא וכותב בערכאות של גוים משום ישוב א"י (גיטין ח, ב) וכיוצא בזה. ופעמים שמעמידים דבריהם אפי' במקום כרת כאיזמל (פסחים צב, א), וע"כ אין אנו למדים להתיר שבות משבות אלא במקום שאמרו כן להתיר מתירין ובמקום שלא אמרו אין מתירין. ועוד שהתירו בשבת לעשות כל צרכי חולה על ידי נכרי (לקמן קכט, א) אע"פ שאמירה לנכרי שבות, ואפילו הכי לא מסתברא שנתיר לו סתם יינם ושמןו של גיד וגבינה של נכרים ושאר איסורים דרבנן.

ועוד שהרי יש בעיר בקי כמותו ואפשר על ידי אותו אחר, ובמקום שיש היתר ואיסור אין מאכילין את האדם דבר איסור ואפילו בשל דבריהם, דאטו מי שיש לו יין נסך בתוך ביתו ויין כשר נמכר בחנות בעיר מי נימא דניתן לו יין נסך מפני שהוא מזומן לו יותר הא ודאי לא, ואפילו בחולה שיש בו סכנה בכיוצא בזה אין מתירין בלא אומדנא, דחולה אומדנא בעי אלא אם כן דבר ברור הוא שהוא מסוכן לאותו דבר אם לא ניתן לו מיד, וכדאמר ביבמות פרק חרש (קיד, א) בפלוגתא דתינוק אוכל נבלות אם ב"ד מצווין להפרישו אם לאו, יונק תינוק והולך מן הנכרית ומבהמה טמאה, אלמא אין ב"ד מצווין להפרישו, ופרקינן שאני התם משום סכנה, ואקשינן והא אומדנא בעי, ופריך סתם תינוק מסוכן הוא אצל חלב. עכ"ל.

לא ישב החתן אצל הכלה כנהוג בדור הרע הזה. ולא זו שמושיבין החתן אצל הכלה, אלא אף מחבק ומנשק אותה, אוי לעינים שכך רואות ואוי לאזנים שכך שומעות. ותמה אני על חכמי הדור, שסובלין את העון הגדול הזה, ובידם למחות ואינם מוחים. לא מיבעיא אם הבתולה באה לכלל נדות, שיש לה וסת, הנה עברי אדאורייתא ואל אשה בנדת [טמאתה] לא תקרב' (ויקרא יח, יט), דאסור אפילו קריבה. ואפילו רב פדת ועולא בפרק קמא דשבת (יג א) לא סבירא להו דאורייתא, מכל מקום אמר עולא, לך לך אמרינן לנזירא, סחור סחור, לכרמא לא תקרב. אלא אפילו עדיין היא קטנה, מכל מקום החתן בתוקף אהבתו יצרו מתגבר, ובא לידי קרי, וגורם להוצאת זרע לבטלה. ואפילו לא יצא ממנו זרע, מכל מקום אי אפשר שלא יבא לידי קישוי, ורבותינו ז"ל נידו על זה, כמו שאמרו (נדה יג ב), המביא עצמו לידי קישוי הוא בנידוי, נוסף על האיסור שעושה. על כן אתם בנים בניי יצ"ו, וכל הסרים למשמעתי, הנני מזהיר בתוקף אזהרתי, שבל יראה ובל ימצא תועבה זו, והחתן לא ישב אצל הכלה, ולא יגע בה כלל. ע"כ.

ח. וכ"כ בית יוסף (או"ח סימן תמ') בשם הרשב"א (סי' קע"ז) בגוי הנכנס לביתו של ישראל לאכול חמצו דאין צריך לעשות לו מחיצה שלא אמרו אלא במופקד אצלו שמא ישכח ויאכל כיון שמסור בידו ולא בדיל מיניה אבל כאן [בעליו] משמרו ואף ישראל בודל ממנו ודומה לחמץ של הקדש דמחמת חומר ההקדש נזהר בו ובודל ממנו, כל שכן זה שאינו מסור בידו כלל אבל בודאי אסור להעלותו עמו על השולחן דקרוב לבוא לידי פשיעה כיון שמכירין זה את זה (עי' חולין קז). דכמו שאין ישראל מקפיד על הגוי שלא יאכל משלו כן הגוי לא יקפיד על ישראל ואפילו בהפסק מפה אסור כאן דכיון דחמץ במשהו רחוק הוא שלא יתערב פירור אחד משלו בשל ישראל וסחור סחור לכרמא לא תקרב (עי' שבת

ההולכות בבגדי פריצות, יאחו צדיק דרכו ללכת לבית הכנסת הקרוב, וזה עדיף הרבה יותר משכר פסיעות, פן לא יוכל לכבוש עיניו ולהיות עוצם עיניו מראות ברע. (כמבואר בבבא בתרא נח:). ואשרי השם דרכיו.

ו. ובשו"ת שבט הלוי (חלק ו סימן לג) נשאל בנשים המקשטות עצמן אך ורק כאשר יוצאות חוצה ולא בביתם, האם זה נכון ודעת כב' מעלתו שזו בגדר פריצות. והשיב הנה הכל תולה בכוונות הלב, ובצורה שהן עושות דאע"ג דעיקר קשוט נגד בעלה עיין שבת (ס"ד ע"ב) כדי שלא תתגנה על בעלה, והדוה בנדתה זקנים הראשונים אמרו שלא תכחול ולא תתקשט וכו' עד שבא רע"ק ולימד א"כ אתה מגנה על בעלה וכו'. ולאידך גיסא אם מקשטת עצמה ביותר ובאופן המושך העין בצאתה לחוץ הלא זה הי' עוון בנות ירושלים בשעת החורבן כמבואר בש"ס שבת ס"ב ע"ב - מקום שהיו מתבשמות נעשה נמקים - מקום שהיו מתקשטות נעשה קרחים וכו' יעש"ה.

איברא הרבה נהגו שבבית לא מקפידות כ"כ ע"ז, וגם הבעל אינו מקפיד משא"כ כשיוצאות שאינן רוצות להתבזות שמקשטות באופן ממוצע להיותה מכובדת הנה זה דרך העולם ואין בידינו למחות, אבל אלו שמקשטות במיני תכשיטים הרבה בהפרזה יתרה עד שמושכת עליה עין ראה לאו דוקא של פריצות אלא של קנאת ערותה, וקנאת אומות העולם בבחינת למה תתראו, ודאי איסורא קעבדי וכמה דברים רעים באים מזה, ועיין גם אה"ע סי' קט"ו, ואה"ע סי' כ"א, ועיין בש"ס בבא בתרא ס' ע"ב עושה אשה תכשיטי ומשיירת דבר מועט זכר לירושלים ועיין או"ח סי' תק"ס ס"ב הובא כן להלכה, ובמ"ב ואחרונים שם - דנשים המתקשטות במילוי גורמין לבד זה רעות רבות מאומ"ה המתקנאים בהם - ואין להאריך בפשוט. ע"כ.

ז. וכ"כ של"ה שער האותיות (אות הקו"ף - קדושת הווי"ו שנה) וז"ל: והזהרו במאד, שקודם החופה

דבר חדש, כי בזה ודאי לא די שאיני מחליטו לאיסור. אדרב' לא הייתי מוחה כלל, כי לא כך למדתי מרבתי. ואין דרכי להחמיר להמון העם בדבר שאין איסורו ברור ולא נפיק מניה חורבא, אלא לכ"ע שרי, ולדידך אסור. אחר שכוונתך ללמוד בזה ההסתכלות והעיון, ולהשיג ע"י כך ידיעת אותה אומנות דבר זה איסור מוחלט הוא בעיני מטעמים הנ"ל. ועוד שיש בו משום גזרה שמא יבא הדבר לידי חילול שבת במלאכה גמורה ג"כ. כיצא בו אמרו לא יאכל הזב עם הזבה כו'. וכן אותה ששנינו לא יצא הלבלר עם חשכה. וכמו שמצינו שגזרו כמה גזרות כדומה לזו שמא יעלה ויתלוש שמא יתקן כלי שיר כלי שיט ודומיהם רבים. עם היות עשייתן קשה, ורחוק' היא מאדם ההמוני שאינו אומן ובלי כלי אומנות, כ"ש שיש לחוש כאן שהיא מוכנת ומזומנת לפניו. שיבוא ויעשנה מתחלה עד סוף ולא ירגיש, מתוך חשק הלמוד ישכח קדושת שבת לגמרי, או יקל בעיניו. אימר עבד ולא אדעתיה. וסחור סחור לכרמא לא תקרב, אם בעל נפש אתה ונפשך חביבה בעיניך, ושמט סכין (הנתוח) בלועך, ביום קודש פרוש, ולא תעשה כמעשיהם ולא תדרוש, וזכור נא מ"ש הרמב"ם ז"ל שאסור ללמוד בשבת אפי' בספרי חכמ' כי אם בתורת ד' כל היום. ק"ו להתלמד במלאכ' האסור' בו בלי שום ספק בעולם. ע"כ.

יב. וכיוצא"ב כתב בשו"ת ציץ אליעזר (חלק יד סימן צז) וז"ל: לאור כל האמור נלענ"ד להלכה שלפי המציאות בצורת וסדר הלימודים בבתי הספר של ימינו אין לחוש משום יחוד לא עם ההורים ולא עם הילדים, וגם לא משום הרגלה לדבר איסור, ומבחינה זאת מותר למורות ללמד בכתות ילדים, לא מיבעיא עד גיל תשע אלא גם לרבות אפילו מגיל תשע ולמעלה.

אלא דלמעשה אין להתיר שתלמדנה ילדים מגיל תשע ולמעלה מבחינה אחרת, והוא

יא. עכ"ל. ובארחות חיים (הל' חו"מ אות מה) כתב אם רוצה גוי לאכול חמץ בבית ישראל מותר ואפילו על שולחן ישראל קרוב הדבר להתיר זה מצה וזה חמץ דומיא דשני אכסנאין (חולין שם) ויש אומרים אפילו ליכא הפסק בנתיים דאי איכא הפסק בנתיים מותר לכולי עלמא עכ"ל. ולענין מעשה נקטינן כדברי הרשב"א.

ט. ובט"ז (או"ח סימן מה) כתב וז"ל: ונ"ל דהטור ס"ל דודאי עיקר האיסור הוא תוך ד"א לקבר אלא משום גדר לא יכנס לבה"ק ותפילין בראשו דשמא יתקרב לתוך ד"א של קבר ולא אדעתיה וכמ"ש בנזיר סחור סחור לכרמא לא תקרב ומ"מ אי מקלע והלך לבה"ק והוא חוץ לד"א ודאי חייב לקרות ק"ש דדוקא להחמיר אמרו שלא יכנס כלל, כנלע"ד.

י. וכ"כ בשו"ת תשב"ץ (חלק ג סימן רצד) וז"ל: יש בזה כיעור להתעסק עמהם [עם הגויים] בפת בג שלהם ויש לו לאדם להתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו שהרי אמרו (ע"ז נ"ח ע"ב) אסור למזוג יין נסך לעכו"ם משום לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב והנהוג היתר בזה אין בו רוח טהרה ואם משום דרכי שלום ומפני חשש איבה יכול לאשמוטי מניה ולומר לו מה שאין אנו אוכלין אין אנו רשאים לבשלו ובכיוצא באלו הטענות אמרו בפ"ב דע"ז ויכול לפייסו בדברים כשרים ונבלה מותרת לעכו"ם במכירה ולגר בנתינה כפשט הכתוב וכן נזכר בגמ' בפרק כל שעה (כ"א ב ובפ' [כל הברש] קיד ב).

יא. וכ"כ שו"ת שאילת יעבץ (חלק א סימן מא וז"ל: לכן אהובי כבני אם לי אתה ולקולי תשמע. עמוד מנגד ואל תשב אצל העוסקים במלאכת הניתוח ביום ש"ק. כי אפי' בזה יש איסור גמור מחמת עצמו ועיצומו של יום. כאשר הראת לדעת אם עיניך יפות. ולא תבקש מכסה כזב על האמת לחפות, ולא שאני מפרז על המדה לאסור לכל אדם אף ראייה בעלמא, ולעמוד שם אצל המנתחים להביט במלאכתם דרך תענוג וטיול, כדרך ב"א הנהנים לראות

ידע ידע לשון דעת כשהוא שומר מצוה לא ידע לא יבא לידי קישוי שהוא לדעת דבר רע אותו עון הקישוי שהוא דבר רע שאז אפילו אינו חושב על זה ולא יבא אפילו לידי קישוי שהרי למצוה הוא מכוין. והנה כל זה בדורות הראשונים אבל בדורות האחרונים שלא אפשר דרא בפרט בדבר שהלב חומדתו ולכן אם הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם אבל אם הראשונים כבני אדם שהם החזיקו עצמן כבני אדם אנו כחמורים וא"א לן להתגבר על היצה"ר בלי ח"ו להרהר ולכן סחור סחור אמרין לנזירא לכרמא לא תקרב וודאי יש להתרחק מזה והוא איסור גמור.

ומיהו דע דדבר זה תלוי הכל לפי מה שהוא אדם ויודע צדיק נפש בהמתו שהוא החומר שלו ויש אדם שהוא מחומם שצריך הרחקות יתירות ויש אדם מצונן שאין לו לרחק כ"כ וא"א ליתן בזה כלל לכל אדם היכא דליכא איסורא כמו בזה, ועיין משנה ברורה (א"ח סי' ר"מ ס"ט) דכתב המחבר לא יספר עמה בדברים שאינם מענייני תשמיש וכו', ובמ"ב (אבות ל"ח וז"ל ולפעמים אפילו מענייני תשמיש ג"כ יש לזהר שלא לספר מתחלה כגון שהוא איש מחומם ויכול לבא לידי חטא עי"ז ע"ש מבואר דהכל לפי מה שהוא אדם, ולפ"ז יש ליישב דברי הש"ך ושאר פוסקים נמי דהם מיירי באדם שיודע שלא יבא לידי קישוי כלל ורק מענין חיבוק ונישוק ולגבי זה הוא היתר אם הולך לדרך אבל מי שחש ויודע בעצמו שהוא איש בעל מחשבות ויודע שיבא להתקשות אסור. ואדרבה אפילו שיחה סתם אסור להרבות מטעם זה שלא יבא לידי חטא, ועיין תוי"ט (אבות פ"א מ"ה) כל זמן שאדם מרבה הדיבור מביאו לידי תאוה ובאשתו נדה קמירי, ומיהו האברבנאל פ"י אפילו באשתו טהורה לא ירבה שיחה כדי שלא יבא לידי הרהור יותר מדאי ק"ו באשת חברו וזה שאמרו רז"ל שלא יהיו אצל נשותיהם כתרנגולים.

דבהיות שביאתן כבר ביאה לכן יש לחוש משום גירוי דידהו של הילדים ולשמא יבואו עי"כ שאשה מלמדת אותם ומסתכלים בה בתמידות לידי קישוי והז"ל, ויש גם לחנכם לעצם האסור של הסתכלות בנשים, וחובה על כן על הורי הילדים המחויבים בחינוכם לעמוד על זה הדבר כדי שבניהם יתחנכו לטהרה, וזאת היא גם חובת המחנכים אשר בידם נמסרים הילדים כדי לחנכם על טהרת הקודש, ומגיל י"ג שנה כבר הילדים בעצמם מצווים ועומדים על כך שאשה לא תלמדם.

ואעפ"י שהאמור באות הקודם נלענ"ד כן לפי ההלכה, מכל מקום משבח אני את בתי הת"ת שלעולם לא נתנו לנשים להיות מורות לילדים מאז שעברו גיל הגן ונכנסו לחדר ומקיימים עי"כ את הנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב [ואין לכחש שיש בזה גם משום כל כבודה וכו'] שצריכים להופיע במקום אחד עם מורים וכו', ומשום כך ישנם מדקדקים על כך אפילו בילדים בגיל הגן והילדים מתחנכים מיום עמדם על דעתן, ועוד לפני כן, על ברכי התורה והיראה בקדושה ובטהרה, ובודאי שבמקומות כאלה שראשית יסודן הוא בכך אסור לבוא ולשנות את צביונם, ודברי אמורים כמובן על בתי ספר ומוסדות חינוך שמראשיתם מלמדים מורים ומורות בכיתותיהם, ומחזיקים גם מחנכות ופקידות וכו'. ע"כ.

יג. וכ"כ שו"ת משנה הלכות (חלק ט סימן קצח וז"ל: אבל מה שנראה בזה דרבותינו בעלי שו"ע כתבו להתיר שאר קירוב בשעת עונה לפי שאין קישוי אלא לדעת ובאשתו שתהא מותרת לו לאחר זמן לא חששו שמא יתקשה כיון שיודע לכתחלה שאסורה לו לתשמיש וכעין שאמרו לענין לא תחמוד עיין א"ע עה"ת פ' יתרו המשל ודו"ק היטב, ושומר מצוה לא ידע דבר רע וכיון דאיכא מצות פקידה ביוצא לדרך לא חששו שיבא עי"ז ח"ו לדבר רע ויש להעמיס בלשון שומר מצוה לא

והרב ר' יוסף נ' נחמיהש, פי' ואל תרבה שיחה עם האשה שרוב שיחות הם בעניני תשמיש ובזה פירש במדרש שמואל ראה חיים עם אשה אשר אהבת כלומר אע"פ שאתה אוהב אותה בחר החיים לגופך יותר על אהבתה ואל תתן לנשים חילך ומלת ראה מלשון נראין דברי אדמון ולזה תקנו חז"ל עונה לכל אדם כפי מלאכתו וזש"ה ראה חיים עם אשה אשר אהבת ובעמלך שאתה עמל כפי עמלך יהי העונה.

ובזה הי' אפשר לפרש מה דכתיב נקי יהי לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח

ולכאורה היה לו לומר ושמח עם אשתו וכמ"ש זקנים עם נערים אבל העיקר דהתורה ירדה לדעת האדם שהוא תפוס במחשבות קדושות ואסור ליהנות מעולם הזה וקדש עצמך במותר לך ואפילו בשעת מעשה צריך להדר שלא יהנה כפי האפשר אלא לקיים מצות בוראו ולכן קאמר ושמח את אשתו שהציווי לשמחה אבל לעצמו הוא ישמח בתורה פקודי ה' ישרים משמחי לב. ועל אדם כזה ודאי לא חששו שמא יתקשה רק יכוין לשלם חובו כאדם שהוא חייב לחברו ומשלם חובו ולמי שא"א אסור בכל הג"ל כנלפענ"ד עכ"ל.

תוספת קריאת חיזוק (חלק ב) לאור המצב

תפילות שתקנו גדולי הדורות לעת צרה

תפילה מהחיד"א זיע"א לעת צרה

יאמר תחילה את כל ספר התהלים ולאחר מכן:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.
שֶׁתִּתְמַלֵּא רַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל יוֹשְׁבֵי הָעִיר הַזֹּאת
וְכָל גְּבוּלָהּ. וְתַצִּילֵנוּ מִמִּלְחָמָה וּמִמָּצוֹר וּמִשָּׂבִי
וּמִבִּיזָה. וְתִרְחִיק גְּיִסוֹת הָאוֹיְבִים מִכָּל גְּבוּל
אַרְצֵנוּ. לֹא יִקְדְּמוּ עָלֵינוּ אֲרֻצֵּנוּ מִגֵּן. וְלֹא יִשְׁפְּכוּ
עָלֵינוּ סוּלָלָה. וְהָאוֹיְבִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּנוּ תִּכְנִיעֵם
וְתִשְׁפִּילֵם וְתִפְרֹץ עֲצָתָם. וְתַצִּילֵנוּ מִכָּל אוֹיֵב
וְאוֹרֵב וְשׁוֹלֵל וּבוֹיֵז. תִּפּוֹל עָלֵיהֶם אֵימָתָה וּפְחָד
(יכוון בשם: תעאז). וְכָל צַדִּיקוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִלְמוּד
תוֹרָה אֲשֶׁר עָשׂוּ וְלִמְדוּ בְּעִירָנוּ וּבְעִירֹת
אֲשֶׁר בְּגְבוּלָנוּ יִזְכְּרוּ לִפְנֵי כֹסֶא רַחֲמֶיךָ. וְתִבְטֵל
מִעֲלֵינוּ וּמֵעַל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּעִיר זוֹ (פלוגי)
כָּל גְּזִירוֹת קָשׁוֹת וְרָעוֹת (יכוון בשם: קרע שטן).
וְתַחֲוֹן עָלֵינוּ וְעָלֵיהֶם מֵאוֹצֵר מִתְּנֵת חֲנּוּם כָּכָל
צַדִּיקוֹתֶיךָ. וְתַצִּילֵנוּ מִכָּל רָעָב וְיוֹקָר הַשְּׁעָרִים.

אֵל מְלֹא רַחֲמִים תֵּן שְׁלוֹם בְּאַרְץ תֵּן שְׁלוֹם
בְּמִלְכִּיּוֹת וּשְׁרָרוֹת. וּבְצֹל כְּנָפֶיךָ תִּסְתִּירֵנוּ בְּזִכּוֹת
אֲבֹרֵהֶם אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְׁלוֹם אִישׁ הַחֶסֶד. וּבְזִכּוֹת
יִצְחָק אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְׁלוֹם אֲזוֹר בְּגְבוּרָה. וּבְזִכּוֹת
יַעֲקֹב אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְׁלוֹם כָּלִיל תַּפְאֶרֶת. וּבְזִכּוֹת
מֹשֶׁה רַעֲיָא מְהִימָנָא אַחֲזוּ בְּנֵצַח. וּבְזִכּוֹת אֶהֱרָן
כֹּהֵנָּא רַבָּא אַחֲזוּ בְּהוֹד. וּבְזִכּוֹת יוֹסֵף הַצַּדִּיק
אַחֲזוּ בִּיסוּד. וּבְזִכּוֹת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלֵינוּ הַשְׁלוֹם
אַחֲזוּ בְּמִלְכּוֹת. עֲזָרְנוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל דְּבַר
כְּבוֹד שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ וּכְפָר עַל חַטָּאוֹתֵינוּ לְמַעַן
שְׁמֶךָ. רַחוּם חַנוּן שׁוֹמֵר תּוֹמָם מַצִּיל יֶשֶׁר פּוֹדֶה
(יכוון בשם: רחש תמיה). הַצִּילֵנוּ מִכָּל צָרָה וְטָרוֹף
וּבְלִבּוֹל. עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יִמְיָנֶךָ:
עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן קִדְשֶׁתֶךָ: עֲשֵׂה
לְמַעַן יִחְלְצוּן יִדְיָךָ: הוֹשִׁיעָה יְמִינֶךָ וְעֲנֵנִי.

אחר המאורעות הקשים שעברו על בית ישראל ביום שמיני עצרת התשפד בכניסת אלפי מחבלים רוצחים לשטחה של ישראל, ורצחו מאות רבות מאחינו בית ישראל וחטפו עשרות רבות לשטחם, בנוסף למה שזיכנו השי"ת לעורר עצמי וחברי בדברים הצריכים חיזוק כמו שלימדנו רבותינו רציתי להוסיף עוד תזכורות קצרים של חיזוק לפי שדברי תורה צריכים חיזוק תמיד וכל שכן בענייני אמונה ועידוד.

א. חיזוק באמונה ב. לזעוק ולהריע בעת צרה ג. חובת האחדות בכלל ישראל ד. שמירת הלשון ה. חיזוק בלימוד התורה גם מצד האחריות הכללית ו. להרבות בצדקה וחסד ז. עידוד לכלל והשגחה על הילדים ומצות עשה שלא לפחד ח. הפוך והפוך בה דכולה בה ובה תחזי ולית מילתא דלא רמיזא באורייתא

א. חיזוק באמונה

כתב הרמב"ם (פירוש המשנה מסכת ברכות פרק ט משנה ז) דרכי תמיד בכל מקום שיש איזה רמז בענייני אמונה אבאר משהו, כי חשוב אצלי להסביר יסוד מהיסודות יותר מכל דבר אחר שאני מלמד. ע"כ. ולכן תמיד לפנות להבורא יתברך שהוא אמר ויהי הוא ציוה ויעמוד, וכל מה שקורה אתנו בכל פרט הוא רק ממנו, ואם לא נתן השי"ת הוראה מפורשת למעשה לא היה יכול להעשות בשום צד (ואין אנו יודעים חשבונות שמיים, רק יודעים שצריכים להתחזק כל אדם מה שמכיר בעצמו באופן אישי בדיקה עצמית לא לחפש אשמים, וכמו שמצינו אצל יונה הנביא אף שנשלח מהשי"ת להוכיח את העיר הגדולה נינוה אמר 'כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול הזה', וחיזוק כללי בכל מה שנוכל).

ב. לזעוק ולהריע בעת צרה (כאמור לעיל תשובה

סימן א' וביחזוק חלק א)

יְהִי לְרִצּוֹן אֱמֹרֵי פִי וְהִגִּיזוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגֹאֲלִי:

תפילתו המיוחדת של הרבי מפאסצנא (גלב"ע ד' חשון תש"ד הי"ד) עבור השבויים:

וקראת שמו ישמעאל. ולמה נקרא שמו ישמעאל, שעתיד הקב"ה לשמוע נאקת העם ממה שעתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים, לפיכך נקרא שמו ישמעאל, שנאמר ישמע אל ויענם. ע"כ.

המהרי"ל דיסקין זיע"א הסביר שמה שהתורה אומרת הוא יהיה פרא אדם לומר ששם העצם שלו פרא ורק מראה שלו אדם.

יש שהוסיפו לאמירת תהילים בציבור בעת צרה שהיא מהתורה כאמור מזמורים פג, צא, ק, קכא, קמב, קמג, קמד.

ג. חובת האחדות בכלל ישראל

טוב לומר לימוד זכות מהבן איש חי, וכמו כן צריך להרגיש כל אחד כאלו בנו או קרובו נמצא בשביה, שבודאי כל הקרובים קשה להם מאוד לתפקד מגודל צערם, ואמרו בגמרא ב"ב ח: שבי קשה מכולם, גדולי ישראל הורידו את המיטה לארץ לאות השתתפות, כעין שמצינו בשו"ע הלכות ת"ב (סימן תקנ"ה ס"ב) ע"ש, כך נהג רבי ישראל מאיר הכהן הח"ח זיע"א לעת זקנתו, בזמנו כשהיו מלחמות על ישראל.

ד. שמירת הלשון

כידוע שבזה"ק פקודי רמט שלשון הרע ב"מ גורם מות וחרב והרג בעולם, והח"ח זיע"א הביא דבריו הרבה בספרו ח"ח שכדאי מאוד להתחזק תמיד וביותר בימים אלו.

ה. קריאת חיזוק בלימוד התורה

בגמרא (סנהדרין צד:) מובא והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמך ועלו מעל צוארך וחבל על מפני שמן, אמר רבי יצחק נפחא: חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. מה עשה? נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו, בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ,

רבנו של עולם האזינה לקול בכינו ולאנקת ליבנו, ראה את צערנו וענינו, והושיענו ממצוקתנו הגדולה. קרובי נפשנו, נשים וילדים, אבות ואמהות, אחים ואחיות ושאר אחינו בני ישראל, נעקרו מתוכנו. הם נלקחו בשבי ועקבותיהם לא נודעו. נא אתה אל שדי מגנם של כל השבויים, שמור עליהם מכל צרה וצוקה, תן להם כח לעמוד בענויים מידי מעניהם מחרפיהם ומגדפיהם. המצא להם חיות, למען יזכו לשוב אל משפחותיהם. והילדים והתינוקות הרכים, אלה שנגזלו מחיק אביהם ואמם, עשה נא שיתגלו ויזכו לשוב אל אבותיהם כבימי צאתנו מארץ מצרים. הריני מנדב צדקה למען עניים מוכי רעב, ובזכות זה חוס והושע את (פלוני בן פלוני) אשר נלקח/ה בשבי והבא אותו/ה לשלום חזרה אל בני ביתו/ם. א-ל רחום וחנון, עשה חסד ורחמים לכל הקוראים אליך בלב שלם. חוס נא ורחם על שארית הפליטה של עמך ישראל. אמור לצרותינו די. ותגן על קמץ שארית הפליטה הקטנה, כשם שהושעת את אברהם אבינו מיד נמרוד, ואת יעקב אבינו מיד עשו ולבן, ואת משה רבנו מיד פרעה, ואת דוד המלך מיד גלית הפלשתי, ואת חנניה מישאל ועזריה מיד נבוכדנצר, וכשם שהצלת את דניאל מגוב האריות, וכשם שהצלת את מרדכי ואסתר מיד המן הרשע - כן תושיע ותחלץ את עמך ישראל מידי שונאיו, ותשלח לנו גואל הצדק שיגאלנו מן הגלות המרה, במהרה בימינו, אמן.

וכידוע מה שכתוב בפרקי דרבי אליעזר (פ"ב) ששה נקראו בשמותן עד שלא נולדו ואלו הן, יצחק, וישמעאל, ומשה רבנו, ושלמה, ויאשיהו, ושמו של משיח שיביא הקב"ה במהרה בימינו. וכו' ישמעאל מנין, שנאמר

דבר למלחמה, וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה, שנאמר אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם ע"ש.

כמו כן יש לעדכן את הילדים בפרטים החשובים ולתת להם לשאול ומה שיודעים משיבים ומה שלא ישאלו גדולים מהם.

ח. הפוך והפוך בה דכולה בה ובה תחזי וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא

מצאנו שכשראש השנה חל בשבת, היו שנים רעות ביותר ושנים טובות ביותר. בשתי השנים שנחרב בית המקדש, ר"ה חל בשבת, כמובא בירושלמי תענית פ"ד. גם בית המקדש הראשון וגם בית המקדש השני נחרב בשנים בהן חל ראש השנה בשבת קודש. אבל היו גם שנים מצוינות מאד שראש השנה חל בהם בשבת...

רבינו בעל ה'ערוך לנר' בספרו 'מנחת עני' בפרשת האזינו, מצטט את דבריו של רבי יצחק בגמרא, (ר"ה טז, ב), לפיו "כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה - מריעין לה בסופה. מאי טעמא - דלא איערבב שטן". והוא כותב שמצאנו שכשראש השנה חל בשבת, היו שנים רעות ביותר ושנים טובות ביותר. בשתי השנים שנחרב בית המקדש, ר"ה חל בשבת, כמובא בתלמוד הירושלמי תענית פ"ד.

ולפי זה הוא שואל: כשחל ראש השנה בשבת, השנה תהיה טובה או רעה? והוא משיב על כך במשל ארוך על "שר אחד שחטא והמלך קצף עליו השר פחד ויגד לאשתו את כל הדברים האלה... ותאמר אליו: למה פניך נופלים הלא אנכי יוצאת ובאה בחצר בית המלך הפנימית, וגם שם לי אוהבת קשורה בנפשי שתעמוד בעת צרתי. .

ואכן, כך היה. אשתו של השר הסורר ובן הבליעל דיברה לטובתו לפני המלך. המלך הקשיב לדבריה ושיחרר את בעלה מעונש.

מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה, שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה ע"כ.

וביותר היא חובה מצד האחריות כאותם אלו שמחויבים לצאת לקרב.

ו. להרבות בצדקה וחסד

כבר הזכרנו לעיל (חלק א) שאלו לרבי אליעזר הגדול מה יעשה וינצל מחבלו של משיח יעסוק בתורה ובגמילות חסדים. ושאלו לחכמה לנבואה וכו' רק הקב"ה אומר יעשה תשובה ויתכפר לו.

ז. עידוד לכלל והשגחה על הילדים ומצות עשה שלא לפחד

יש להכיל את כל מי שמפחד שהיא הרגשה טבעית במצב כזה, אלא שמחובתנו להתחזק באמונה ובטחון, וברגע שמזכירים יסודי האמונה שה' משגיח והוא אבינו ונסו פחד יגון ואנחה, וכתב רבנו יונה (שערי תשובה שער ג לב) על הכתוב (דברים כ א) 'כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם', וז"ל, הוזהרנו בזה שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה, כענין שנאמר (תהלים פה י) 'אך קרוב ליראיו ישעו', וכן כתוב (ישעיה נא, יב) 'מי את ותיראי מאנוש ימות'. עכ"ל. ומכאן נראה על החיוב מדאורייתא הנוהג בזמן הזה ובימים הללו בהם 'וראית סוס ורכב עם רב ממך' ש'לא תירא מהם', אלא 'תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה'. וכתב רבינו הרמב"ם (פ"ז מהל' מלכים ה"ו) בזה"ל, מי האיש הירא ורך הלבב כמשמעו, שאין בלבו כח לעמוד בקשרי המלחמה, ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד, ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא ימחה זכרונם מלבו ויפנה מכל

שמחלל כל השנה את השבת בטלטול, הלא אז, לא לבד שלא נעשה סניגור לפנינו, אלא אחרי שלא התערבב השטן, שוב צריכים לדאוג לדברי רבי יצחק בגמרא, שכל שנה שאין תוקעין בתחילתה, מריעין לה בסופה".

ומצאנו רמז בדברי הנביאים שקראנו בהפטרות שמיני עצרת ונשסו הבתים, ובהפטרות בראשית למנהג האשכנזים שממשיכים הפסוקים והוא עם בזוז ושסוי הפח בחורים כולם ובכתי כלאים הוחבאו היו לבז וכו'. ורמז גם בדברי מרן זיע"א בסוף חזו"ע (שבת ח"ו, עמוד קנח) ביום האחרון שכתב שזה דרכם של הישמעלים הפראים ע"ש.

ושמעתי מהרב גואל אלקריף שליט"א אמר לעולם אין לזלזל באויב מכאן אין לזלזל באזהרות חכמים על יצר הרע שכולם זלזלו שבאויב הישמעלי שאין לו כח ושכל וכו' ובסוף עשו מה שעשו, כן אין לזלזל בכל מה שמזהירים גדולי הדור להתרחק מכל הכלים שאינם כשרים ואינם מסוננים בטענת לי זה לא יזיק ח"ו.

הקב"ה יחוס ויחמול וירחם על כל אחינו הנתונים בצרה ובשביה בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויושעם מצרה לרוחה ומשעבוד לגאולה וישלח רפואה לכל החולים ולכל הפצועים בגופם ובנפשם ויעודד וינחם וירפא רוחם וגופם של כל השכולים ונזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

אותו שר סורר ראה שאשתו יכולה להציל אותו מעונשי המלך, והמשיך לעשות מעשים רעים. כל פעם נעמדה אשתו מול השופטים והצילה אותו. עד שבאחד הימים חטא השר והיה אמור לעמוד למשפט - אך יום לפני המשפט הוא לא התאפק והעניק ל... לאשתו מכות נאמנות, עד שפניה היו אדומות מהחבלות. ובכל זאת, באה האשה למחרת לפני המלך כדי לשחרר את בעלה מעונש.

המלך ראה את החבלות בפניה ותהה מי הכה אותה כך. האשה שתקה, והמלך הבין שבעלה הרשע עשה זאת. אמר המלך: "אם כך, את לא סניגור. את קטגור!!" - והעניש את בעלה השר גם על העוונות שעשה וגם על שהכה את אשתו, שכל כך הגנה עליו.

והנמשל, כותב רבינו הערוך לנר זיע"א, כאשר ראש השנה חל בשבת, באה בת זוגו של עם ישראל, הלא היא שבת המלכה, לפני מלכו של עולם, ומליצה עליהם יושר. בשנים כאלה, בהם עם ישראל שמר כראוי את השבת, מגיעה השבת ומגינה עליהם. אז זוכים הם לשנה טובה ומיוחדת במינה.

"אבל כשאין ישראל משמרים את בת זוגם כראוי ואדרבא, מחללים את כבודה ברבים, בפהרסיה. איך תיעשה השבת סניגור הלא תיעשה קטיגור! ועל כן כשרז"ל אסרו לתקוע בשבת הוא כדי להרחיק מחילול שבת משום גזירה שמא יעבירו ארבע אמות ברשות הרבים. ובכך נעשית השבת סניגור. אבל מי

מפתחות

סימן רעו

בעיקר חיוב תפילה בעת צרה הביא עניין התענית בשעת צרה בין ביחיד ובין בציבור, והביא דגם לסוכרים דחיוב תפילה דרבנן מ"מ בשעת צרה לכו"ע הוי תפילה מדאורייתא, והביא דברי הרמב"ם דבשעת צרה יזעקו אל ה' וידעו כי בשל מעשיהם הרעים באה הרעה הזאת.

עוד הביא מדברי הגמ' כל שאינו מבקש רחמים על חברו נקרא חוטא, וביארו דהחטא הוא ביסודות האמונה שמבטל ממצות תפילה בעת צרה. עוד הביא בשם תשובות והנהגות סדר התפילה בשעת צרה שיש שכתבו לתקוע בשופר כדי לעורר רחמים, ובעיקר בא"י שהרי נאמר וכי תבואו מלחמה בארצכם והרעותם בחוצרות וכו', והוסיף שם כשנמשך הצרה זמן הרבה ב"ד ייגזרו על הציבור כפי אפשר להם הימים, וכתב דאפשר דגם נשים אין להן דרך להיפטר לפחות מתפילה אחת ביום. עוד כתב לפ"ז מה שאמרו דר"ש ובנו כשהיו במערה מתלכשים ומתפללים היינו תפילה ולא ק"ש כפירוש התוס', ואע"ג דתורתם אומנתם ולא מפסיקין לתפילה דהוי דרבנן כדאיתא בגמ' מ"מ בעת צרה הוי דאורייתא. עוד הביא מספר חשוקי חמד להתיר לקרוא תהילים בעת צרה ולא יחשוש מאיסורי דרבנן.

ובענין תפילה על חולה הביא דברי הגר"ש אלישיב ז"ל דתפילה קודמת לדברים המרפאים אפילו מדרך טבעם, והביא דברי הרמ"א שמי שיש לו חולה בביתו ילך לחכם ושייש לו ישיבה ומרן בעל היבי"א ז"ל כתב דכיום הוא מי שפוסק הלכות.

ואם החולה ת"ח צריך שיחלה עליו כמו שאמרו בגמ', והיינו שירגיש כאילו הוא עצמו חולה, והביא מש"כ הסטיפלר לבני הישיבות לרפואת חגר"ח שמואלביץ.

סימן רעז

חובת האדם להרחיק עצמו ממקום ניסיון, וכמו שאמרו חז"ל לך לך אמרינן לנזיר לכרם לא תקרב, והביא דברי הגמ' באריכות על דוד המלך שהביא על עצמו ניסיון מה' יתברך "ואין מקרא יוצא מידי פשוט", ללמדך דאפילו צדיק וחסיד לא יסמוך על עצמו. ויתפלל אדם שלא יבוא לידי זה, והביא שיש שכתבו דנסינות קטנים שבאים לאדם מידי יום הם בלתי נמנעים והם מקרבים אותנו לעבודת ה'. עוד הביא מש"כ ספר חסידים כמה אדם צריך להזהר שלא יהא מצוי אצל נשים, ומה יעשה אדם אם בא לו הרהור עבירה. והיא מה שאמרו באבות אל תאמין בעצמך עד יום מותך, והיינו שלא יחזיק לעצמו טובה על אשר התגבר על היצה"ר.

והביא כמה דוגמאות שירחיק אדם מהם, וכך לא יגיע לידי ניסיון: א. להתרחק מן הערווה ואפ' קירבה כל שהוא. ב. מה שנהגו לרקוד עם הכלה בפני הציבור גם אינו אוהז בידה, וראי לגעור בהן. ובחינוך כתב שכל אדם ידע לעצמו מה הוא צריך להזהר וה' יראה ללכב. ג. מי שהוא מבין ברפואה ואשתו חולה והיא נידה, הביא בשם הרשב"א דהוא אסור משום ריחוק. ד. בימי אבלו שלא ישן עמה במיטה אפילו שמן הדין מותר. ה. דברי השו"ע (אה"ע ס"א) כמה ריחוקים שאדם צריך להתרחק מן הנשים מאוד מאוד. ו. לוותר על שכר פסיעות כדי להימנע ממקום שמצויים שם נשים. ז. נשים המקשטות

שאלות על התורה

עצמם בהפרזה יתרה שגורמות בזה רעה גדולה. ח. בזמן החופה שחתן יושב ליד הכלה ובאי לידי איסורין. ט. גוי הנכנס לבית ישראל בפסח שלא יאכלו על שולחן אחד. י. לא להיכנס כלל לבית הקברות עם תפילין. יא. לא להתעסק עם הגויים במאכלם. יב. לא לשבת עם המנתחים בשבת לצורך לימוד. יג. שאשה לא תלמד לילדים מגיל תשע. יד. להחמיר בדורות האחרונים בשעת נידות גם בהרחקות שמן הדין מותרות.

בשורה טובה לשוחרי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם
ספר 'יגדיל תורה בהלכה'

שבת כרך א

ניתן להשיגו בכולל יגדיל תורה
ברחוב קלאוזנר 24 באר שבע

ובטל: 0506491414,

0509013000,

0504158840

בשורה טובה לשוחרי התורה ולומדיה

בסייעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"יגדיל תורה באגדה"

חמישה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נרבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים

"יגדיל תורה באגדה"

ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולחקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים ניתן ליצור קשר בפקס: 0509013000, 0506491414

נדרים פלוס

ערוץ יגדיל ביטויב

בונים את בית ה' משכן לאביר יעקב

182 ש"ס << גימטריה יעקב

שותפות חודשית בבניית
מקום תורה, תפילה וטהרה

כל תורם - שותף.

כל שותף - אבן בבניין.

זה הזמן לקחת חלק.

